

มูลนิธิ
ศูนย์สิทธิมนุษยชน

รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง ปัญหาการจัดการที่ดินบริเวณใหม่แก่ศาสนสถาน

โดย คณะกรรมการการศาสนา ศุภธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา

สำนักงานคณะกรรมการ
ศาสนาและวัฒนธรรม วุฒิสภา

คณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา

นายสุรียา ปันจอร์
ประธานคณะกรรมการ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณตรีังใจ บุรณสมภพ
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นางยุวดี นิมสมบุญ
ประธานที่ปรึกษากิตติมศักดิ์คณะกรรมการ

นายอนุศาสน์ สุวรรณมงคล
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ

หม่อมราชวงศ์วุฒิเลิศ เทวกุล
รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง

นางพิไลพรรณ สมบัติศิริ
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สอง

นายจักรธรรม ธรรมศักดิ์
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สาม

นายปิยพันธุ์ นิมมานเหมินท์
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สี่

พลอากาศตรี เฉลิมชัย เครื่องงาม
โฆษกคณะกรรมการ

นายธีระ สุวรรณกุล
เลขาธิการคณะกรรมการ

คณะกรรมการส่งเสริมกิจการศาสนาและศาสนิกสัมพันธ์
ในคณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา

นายสุรียา ปันจอร์

ประธานคณะกรรมการ

นายจักรธรรม ธรรมศักดิ์

รองประธานคณะกรรมการ

รศ.พิเชษฐ กาลามเกษตร์

อนุกรรมการ

ผศ.นิรันดร์ พันทรกิจ

อนุกรรมการ

นายวิสูตร ดารากัย

อนุกรรมการ

นายวุฒิวย หวังปู่

อนุกรรมการ

นายนิพนธ์ ฮะกิมิ

อนุกรรมการ

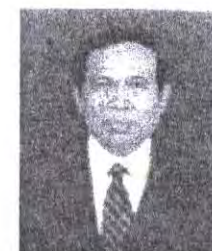
นายทินกร มีธีร์ญ

อนุกรรมการ

นายวรยุทธ ศรีวรกุล

อนุกรรมการ

นายจรูญ สงสุวรรณ

อนุกรรมการและเลขานุการ

ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

หม่อมราชวงศ์วุฒิเลิศ เทวกุล

พล.อ.ต. เฉลิมชัย เครื่องงาม

นายอรุณ บุญชม

นายอัชกุลเสาะ แอนดริส

นายปริดา เชื้อผู้ดี

พล.ต.ต. สุรินทร์ ปาลาเร่

พ.ต.อ. วัชร สารดร

นายสด แดงเอียด

นายปรีชา กันธิยะ

นายอาทิตย์ ทรัพย์บุญเสรี

(สำเนา)
บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๗

ที่ สว (กมธ ๓) ๐๐๐๙/(ร ๕๑) วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง ปัญหาการจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน

กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๕ (สมัยสามัญทั่วไป) เป็นพิเศษ วันศุกร์ที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๕ ที่ประชุมได้มีมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาขึ้น ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๗๗ โดยคณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาคณะหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทู้กิจการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนา การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนา การอนุรักษ์และการสืบสานศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้าน การส่งเสริมศิลปกรรม คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ไทย และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจุบันกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑. นายสุริยา ปันจอร์	ประธานคณะกรรมการ
๒. ศาสตราจารย์เกียรติคุณตรึงใจ บูรณสมภพ	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๓. นางยุวดี นิมสมบุญ	ประธานที่ปรึกษากิตติมศักดิ์คณะกรรมการ
๔. นายอนุศาสน์ สุวรรณมงคล	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๕. หม่อมราชวงศ์วุฒิเลิศ เทวกุล	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๖. นางพิไลพรรณ สมบัติศิริ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๗. นายจักรธรรม ธรรมศักดิ์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๘. นายปิยพันธุ์ นิมมานเหมินท์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
๙. พลอากาศตรี เฉลิมชัย เครืองาม	โฆษกคณะกรรมการ
๑๐. นายธีระ สุวรรณกุล	เลขานุการคณะกรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษา เรื่อง ปัญหาการจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน เสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยมีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงกราบเรียน ...

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอรายงานของคณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม ต่อที่ประชุมวุฒิสภา เพื่อพิจารณาตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๙๕ ต่อไป

(ลงชื่อ) สุรียา ปันจอร์

(นายสุรียา ปันจอร์)

ประธานคณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม
ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวอนรรฆวี คำภูมิ)

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานคณะกรรมการการศาสนา
คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม
สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
สำนักกรรมการ ๓
กลุ่มงานคณะกรรมการการศาสนา
โทรศัพท์ ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๗
โทรสาร ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๘

นัยนา พิมพ์
อนรรฆวี/สุภารัตน์/เนติ ทาน

รายงานผลการพิจารณาศึกษา

ของ

คณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา เรื่อง ปัญหาการจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๔ (สมัยสามัญทั่วไป) เป็นพิเศษ วันศุกร์ที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๔ ที่ประชุมได้มีมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาขึ้น ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๗๗ โดยคณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาคณะหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทู้กิจการ พิจารณาสอบสวน หรือ ศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนา การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนา การอนุรักษ์และการสืบสานศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน การส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ไทย และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษา เรื่อง ปัญหาการจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาต่อวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๓๕ และข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๙๕ ดังนี้

๑. การดำเนินงานของคณะกรรมการ

คณะกรรมการได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการส่งเสริมกิจการศาสนาและศาสนิกสัมพันธ์ เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนิกของแต่ละศาสนา และการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อนโยบายสาธารณะ ซึ่งอนุกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

๑) นายสุรียา ปันจอร์	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒) นายจักรธรรม ธรรมศักดิ์	รองประธานคณะอนุกรรมการ
๓) รองศาสตราจารย์พิเชษฐ กาลามเกษตร	อนุกรรมการ
๔) ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิรันดร์ พันทรกิจ	อนุกรรมการ
๕) นายวิสูตร ดาราภัย	อนุกรรมการ
๖) นายวุฒิวัย หวังปู่	อนุกรรมการ
๗) นายนิพนธ์ ฮะกิมิ	อนุกรรมการ
๘) นายทินกร มีหิรัญ	อนุกรรมการ
๙) นายวรยุทธ ศรีวรกุล	อนุกรรมการ
๑๐) นายจรูญ ลงสุวรรณ	อนุกรรมการและเลขานุการ

ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

- ๑) หม่อมราชวงศ์วุฒิเลิศ เทวกุล
- ๒) พลอากาศตรี เฉลิมชัย เครื่องงาม
- ๓) นายอรุณ บุญชม
- ๔) นายอัปดุลเลาะ แอนดริส
- ๕) นายปรีดา เชื้อผู้ดี
- ๖) พลตำรวจตรี สุรินทร์ ปาลาเร่
- ๗) พันตำรวจเอก วัชระ สารดร
- ๘) นายสวด แดงเอียด
- ๙) นายปรีชา กันธิยะ
- ๑๐) นายอาทิตย์ ทรัพย์บุญเสรี

๒. วิธีการศึกษาของคณะอนุกรรมการ

๒.๑ เชิญบุคคลและผู้แทนหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็น ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะประกอบการพิจารณาของคณะอนุกรรมการ ดังนี้

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๑) นายกนก แสนประเสริฐ	รองผู้อำนวยการสำนักงานฯ
๒) นางสาวสุวรรณี แก้วมณี	ผู้อำนวยการส่วนทะเบียนและสัญญา
๓) นายอินทพร จันเอี่ยม	ผู้อำนวยการสำนักงานศาสนสมบัติ

กรมที่ดิน

๑) นายวานิตย์ อินทร์ักษ์	รองอธิบดีกรมที่ดิน
๒) นางปภาวดี ธรรมสนอง	ผู้อำนวยการส่วนกำหนดสิทธิ
ในที่ดินและควบคุมทะเบียนที่ดิน

กรมการศาสนา

๑) นายสำรวย นักการเรียน	นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ
๒) นายเกรียงศักดิ์ บุญประสิทธิ์	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๓) นางสาวสุพัตรา หะยีอัปดุลรอมาน	นักวิชาการศาสนาชำนาญการ

กรมการปกครอง

๑) นายมานโซ อาเรฟ	ผู้อำนวยการส่วนประสานราชการ
๒) นายนิรันดร คำสั้น	เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ

ผู้แทนทางศาสนา

๑) อิหม่ามอัสฮารี หมัดดอเลาะ	มัศยิดยามาเรุดดิน
๒) นายเลอชัย สุทธิเดช	มัศยิดยามาเรุดดิน
๓) นายวรสิทธิ์ ศรียุทธไกร	มุลนิธิคริสต์จักรคณะแบ๊ปติสต์
๔) นายทินกร มีหิรัญ	ประธานอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ
คณะกรรมการอิสลามกลางแห่งประเทศไทย

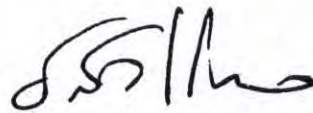
(๓)

๒.๒ จัดเสวนา เรื่อง “การจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน วิกฤตและทางออก”
เมื่อวันพุธที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๖ ณ ห้องรับรอง ๑ - ๒ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๒ กรุงเทพมหานคร

๒.๓ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้
ประกอบการพิจารณา

๓. ผลการศึกษา

คณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา
ขอเสนอรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง ปัญหาการจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน
โดยคณะกรรมการได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการส่งเสริมกิจการศาสนาและศาสนิกสัมพันธ์
ในคณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา ดำเนินการศึกษา
และการจัดทำรายงาน คณะกรรมการได้พิจารณารายงานของคณะอนุกรรมการแล้ว และได้มีมติ
ให้ความเห็นชอบกับรายงานดังกล่าวโดยถือเป็นรายงานการพิจารณาศึกษาและข้อเสนอแนะของ
คณะกรรมการ จึงขอนำเสนอรายงานการพิจารณาศึกษาต่อที่ประชุมวุฒิสภาเพื่อพิจารณา
หากที่ประชุมวุฒิสภาได้พิจารณาและให้ความเห็นชอบแล้ว ขอให้โปรดแจ้งไปยังรัฐบาลและหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

(นายธีระ สุวรรณกุล)

เลขานุการคณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม
ศิลปะและวัฒนธรรม

สารบัญ

หน้า

บทสรุปผู้บริหาร

ความเป็นมา

๑

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

๑

สภาพปัญหาและสาเหตุ

๒

ข้อเสนอแนะ

๘

ภาคผนวก

สรุปผลการเสวนา เรื่อง “การจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน วิกฤตและทางออก”

ภาพกิจกรรม

บรรณานุกรม

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ศาสนาถือเป็นเสาหลักของประเทศและสังคมไทย ทั้งนี้เนื่องจากศาสนาเป็นสถาบันหรือองค์กรที่ทำให้คนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้น องค์กรศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดก็ตามจึงเป็นส่วนสำคัญในการทำให้คนในสังคมไทยเป็นคนดีและด้วยหลักความเชื่อที่ศาสนิกทุกศาสนาเห็นร่วมกันว่าการบริจาคทรัพย์ให้กับศาสนสถานจะได้บุญกุศลอันยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะการบริจาคที่ดินจึงทำให้ในแต่ละปีจะมีผู้บริจาคที่ดินให้กับศาสนสถานต่าง ๆ จำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ยังมีศาสนสถานอีกหลายแห่งที่ประสบปัญหาไม่สามารถโอนที่ดินบริจาคมาเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดวาอาราม วัดบาทพลวง โรมันคาทอลิก มูลนิธิเกี่ยวกับคริสตจักร หรือมัสยิดอิสลามได้ รวมตลอดจนองค์กรทางศาสนาอีกมากที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้เกิดขึ้นมายาวนานแล้วด้วยปัจจัยและเหตุผลหลายประการ และดูเหมือนว่าปัญหาดังกล่าวเหล่านี้ยังไม่ได้รับการแก้ไขไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมเท่าที่ควร จนนำไปสู่ความเสียหายในด้านของการบริหารจัดการภายในองค์กรศาสนา องค์กรของรัฐ และชุมชน

ด้วยการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา จึงมอบหมายให้คณะอนุกรรมการส่งเสริมกิจการศาสนา และศาสนิกสัมพันธ์ พิจารณาศึกษาปัญหาโดยทำการศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุที่องค์กรทางศาสนาได้รับเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการเชิญผู้แทนทางศาสนาและผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูล รวมตลอดจนจัดการเสวนา เรื่อง “การจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน วิกฤตและทางออก” สรุปได้ดังนี้

สภาพปัญหาและสาเหตุ

๑. ปัญหาข้อกฎหมาย

๑.๑) ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘๔

ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘๔ มีการกำหนดสิทธิในที่ดินเพื่อการศาสนาไว้ โดยกำหนดให้ วัดวาอาราม วัดบาทพลวงโรมันคาทอลิก มูลนิธิเกี่ยวกับคริสตจักร หรือมัสยิดอิสลาม หากต้องการรับโอนที่ดินเกินกว่า ๕๐ ไร่ ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวมีผลกระทบต่อการขยายพื้นที่ขององค์กรทางศาสนาโดยเฉพาะศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์รวมตลอดจนบทบัญญัติดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อถึงกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗ ข้อ ๒ ที่ระบุว่าต้องเสียค่าธรรมเนียมการโอนในอัตราที่แตกต่างกันด้วย ดังจะอธิบายต่อในหัวข้อปัญหาค่าธรรมเนียมต่อไป

๑.๒) กฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗ ข้อ ๒ ในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม กรณีที่วัดวาอาราม วัดบาทพลวงโรมันคาทอลิก หรือมัสยิดอิสลามเป็นผู้รับให้ เพื่อใช้เป็นที่ตั้งศาสนสถาน นั้นตามกฎหมายกระทรวงข้างต้น ระบุว่าให้เรียกเก็บในอัตราร้อยละ ๐.๐๑ แต่ทั้งนี้คำว่า “เพื่อใช้เป็นที่ตั้งศาสนสถาน” เท่านั้น แต่ในความเป็นจริงศาสนสถานไม่ได้มีเพียงตัวอาคารแต่ยังต้องมีพื้นที่โดยรอบเพื่อจัดกิจกรรมอื่น ๆ ด้วย แต่กลับต้องจ่ายค่าธรรมเนียมในอัตรา ร้อยละ ๒ ของราคาประเมินทุนทรัพย์ ซึ่งเป็นอัตราที่ค่อนข้างสูงเกินกว่าองค์กรทางศาสนาจะดำเนินการได้

๑.๓) พระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณะ ฐานะ ของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิกในกรุง สยามตามกฎหมาย ร.ศ. ๑๒๘ และพระราชบัญญัติว่าด้วยที่พระราชทานพระบรมราชานุญาต แก่โรมันคาทอลิก มิสซัง ในกรุงสยาม พระราชบัญญัติ ๒ ฉบับ เป็นกฎหมายที่รับรองเพียง ๒ มิสซัง ที่มีอยู่ในขณะนั้นแต่ปัจจุบันมีเพิ่มขึ้นอีก ๘ มิสซัง เนื่องจากปัจจุบันศาสนาคริสต์ในประเทศไทย มีหลายนิกาย โดยเฉพาะศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ในประเทศไทยยังไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เลย ในทางปฏิบัติศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์จึงต้องมีการจัดตั้งใน นามแฝง ซึ่งมักพบปัญหาอยู่บ่อยครั้ง

๑.๔) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๕/ว ๐๐๗๙๖ ลงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๔๙ เรื่อง การขอได้มาซึ่งที่ดินของวัดวาอาราม ตามมาตรา ๘๔ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน คู่มือการขอได้มา ซึ่งที่ดินของมูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักร ตามมาตรา ๘๔ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๕/ว ๒๒๙๔๕ ลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๑ เรื่อง การขอได้มาซึ่งที่ดินของวัดบาทหลวง โรมันคาทอลิก (วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก) และคู่มือในการได้มาซึ่งที่ดินของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก (วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก) การขอจัดตั้งของคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ต้องขอจัดตั้งในรูปแบบของ มูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักร แต่บางครั้งมูลนิธิดังกล่าวไม่ได้มีขึ้นเพื่อการศาสนาแต่กลับต้องขอจัดตั้งใน รูปแบบของมูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักร ตามแนวทางที่กรมที่ดินจัดทำขึ้น เนื่องจากได้ระบุถึงแนวทางการ พิจารณาถึงความเป็นมูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักรไว้แล้ว “คู่มือ” ที่กรมที่ดินได้จัดทำขึ้นแสดงให้เห็นอย่าง ชัดเจนว่า “ปัจจุบันมิสซังไม่สามารถถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเพิ่มเติมได้อีก” โดยอ้างเหตุผลว่า การถือ กรรมสิทธิ์ในที่ดินของมิสซังฯ เกินกว่ากำหนด

๒) ปัญหาผู้บริจาคและผู้รับบริจาค

ผู้บริจาคส่วนใหญ่บริจาคที่ดินด้วยจิตศรัทธาแต่ขาดความรู้ความเข้าใจ ในกระบวนการทางกฎหมาย การโอนและการรับโอนที่ดินบริจาค ส่วนใหญ่จะยกที่ดินให้แก่ ศาสนสถานด้วยวาจาโดยไม่ได้ทำตามขั้นตอนของกฎหมาย ซึ่งในกรณีดังกล่าวจะเกิดปัญหาตามมา เมื่อผู้บริจาคได้สิ้นชีวิตเสียก่อนที่การโอนที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถานจะสิ้นสุดลง เพราะที่ดิน ดังกล่าวจะตกเป็นของทายาท หากทายาทผู้รับมรดกไม่ยอมโอนให้ตามเจตนาของมรดกของผู้บริจาค เดิม ก็จะทำให้เกิดปัญหาตามมาต้องมีการฟ้องร้องและนำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างองค์กรทาง ศาสนากับทายาทได้

๓) ปัญหาค่าธรรมเนียม

ในการโอนที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน ตามกฎหมายค่าธรรมเนียมและกฎหมายภาษี ผู้บริจาคและผู้รับบริจาคต้องรับภาระค่าใช้จ่าย ๔ ประเภท คือ ค่าธรรมเนียม ค่าภาษีหัก ณ ที่จ่าย ค่าภาษีธุรกิจเฉพาะ และค่าอากรแสตมป์ ซึ่งอัตราการคิดค่าใช้จ่ายดังกล่าวจะมีความแตกต่างกันไปตามกฎหมาย แต่ปัญหาที่พบส่วนใหญ่คืออัตราค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเฉพาะในกรณีที่วัดวาอาราม วัดบาทพลวงโรมันคาทอลิก หรือมัสยิดอิสลาม ในส่วนที่เกิน ๕๐ ไร่ ที่ต้องคิดอัตราร้อยละ ๒ ของราคาประเมินทุนทรัพย์ ซึ่งเป็นอัตราที่สูงเกินกว่าองค์กรทางศาสนาจะรับภาระได้ รวมตลอดจนเรื่องของภาระหน้าที่ในการจ่ายค่าโอนที่ดินบริจาค ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ผู้บริจาคเป็นผู้รับภาระดังกล่าว

๔) ปัญหาการจัดการของรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาการจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและสั่งสมมายาวนาน และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นตามกาลเวลา ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขจะกลายเป็นปัญหาหนึ่งในสังคมไทยที่จะนำความเสียหายแก่องค์กรศาสนาและความแตกแยกในสังคม ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นทั่วไปทั้งในพระพุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม แต่ยังไม่ได้รับการศึกษาวิจัยและรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นทางการ ตลอดจนปัญหาความไม่เข้าใจของเจ้าหน้าที่รัฐ ในการปฏิบัติตามระเบียบวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับการจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน

๕) ปัญหาอื่น ๆ

จากการพิจารณาศึกษาปัญหาการจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน คณะอนุกรรมการได้พบประเด็นปัญหาที่เกิดความสับสนถึงสถานะของที่ดินบริจาค ของฌาปนสถาน กองทัพอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร และกรณีของวัดกะทิง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งอยู่นอกวัตถุประสงค์ในการพิจารณาในครั้งนี้ และกรณีปัญหาดังกล่าวมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ คณะอนุกรรมการจึง เห็นว่าควรมีการบันทึกปัญหาที่พบดังกล่าวไว้ในรายงานเพื่อเสนอให้มีการพิจารณาเป็นกรณีเฉพาะในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะ

๑. แก้ไขประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘๔ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๗ พระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณะ ฐานะ ของวัดบาทพลวงโรมันคาทอลิกในกรุงสยามตามกฎหมาย ร.ศ. ๑๒๘ และข้อปฏิบัติต่าง ๆ ของกรมที่ดิน ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความเปลี่ยนแปลงของสังคม

๒. จัดโครงการชี้แจงทำความเข้าใจ ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับที่ดินบริจาคให้ศาสนสถาน ให้องค์กรศาสนาและประชาชนได้เข้าใจ โดยร่วมกับองค์กรศาสนา เช่น มหาเถรสมาคม สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย สภาคริสตจักร รวมทั้งควรสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่กรมที่ดินมีความเข้าใจถึงกฎระเบียบวิธีปฏิบัติอย่างทั่วถึงและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๓. ในกรณีที่ภาระค่าใช้จ่ายในการโอนที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนาเป็นหน้าที่ของผู้โอนหรือผู้บริจาค่นั้น จึงเสนอการเสียภาษีดังกล่าวสามารถนำมาหักลดหย่อนภาษีได้ เพื่อเป็นการสนับสนุนและทำนุบำรุงศาสนาให้คงอยู่ตลอดไป

๔. ควรเสนอให้ฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) ในฐานะผู้กำหนดนโยบาย หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และองค์กรศาสนา ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาเหล่านี้ และกำหนดนโยบายให้ชัดเจน ทั้งในแง่ของการแก้ไขปัญหา แนวทางในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๕. ให้หน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมที่ดิน กรมการปกครอง กรมการศาสนา จัดตั้งงบประมาณเพื่อดำเนินการศึกษาวิจัย จัดทำเป็นฐานข้อมูล สภาพปัญหาที่ดินบริจาคของทุกศาสนา โดยภาพรวมทั้งประเทศให้เป็นปัจจุบัน

รายงานการพิจารณาศึกษา

เรื่อง “ปัญหาการจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน”

ของคณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา

ความเป็นมา

ศาสนาถือเป็นเสาหลักของประเทศและสังคมไทย ทั้งนี้เนื่องจากศาสนาเป็นสถาบันหรือองค์กรที่ทำให้คนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้น องค์กรศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดก็ตามจึงเป็นส่วนสำคัญในการทำให้คนในสังคมไทยเป็นคนดีและด้วยหลักความเชื่อที่ศาสนิกทุกศาสนาเห็นร่วมกันว่าการบริจาคทรัพย์ให้กับศาสนสถานจะได้บุญกุศลอันยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะการบริจาคที่ดินจึงทำให้ในแต่ละปีจะมีผู้บริจาคที่ดินให้กับศาสนสถานต่าง ๆ จำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ยังมีศาสนสถานอีกหลายแห่งที่ประสบปัญหาไม่สามารถโอนที่ดินบริจาคมาเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดวาอาราม วัดบาทพลวง โรมันคาทอลิก มูลนิธิเกี่ยวกับคริสตจักร หรือมัสยิดอิสลามได้ รวมตลอดจนองค์กรทางศาสนาอีกมากที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้เกิดขึ้นมายาวนานแล้วด้วยปัจจัยและเหตุผลหลายประการ และดูเหมือนว่าปัญหาดังกล่าวเหล่านี้ยังไม่ได้รับการแก้ไขไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมเท่าที่ควร จนนำไปสู่ความเสียหายในด้านของการบริหารจัดการภายในองค์กรศาสนา องค์กรของรัฐ และชุมชน

ด้วยการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว คณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา จึงมอบหมายให้คณะอนุกรรมการส่งเสริมกิจการศาสนา และศาสนิกสัมพันธ์ พิจารณาศึกษาปัญหาโดยทำการศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุที่องค์กรทางศาสนาได้รับเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่าในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาการจัดการที่ดินของศาสนสถานและองค์กรศาสนา มีพระราชบัญญัติ กฎกระทรวง คำสั่ง และข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗
๒. ประมวลกฎหมายที่ดิน
๓. กฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗
๔. หนังสือกรมที่ดิน ด่วนมาก ที่ มท ๐๕๑๕/ว ๘๑๙๐ ลงวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๖ เรื่อง การขอได้มาซึ่งที่ดินของนิติบุคคลเพื่อการศาสนา ตามมาตรา ๘๔ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน
๕. คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๙๕/๒๕๔๖ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๖ เรื่อง การมอบอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้อธิบดีกรมที่ดิน และผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน

๖. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕
๗. พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐
๘. พระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณะ ฐานะ ของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิกในกรุงสยาม ตามกฎหมาย ร.ศ. ๑๒๘
๙. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณะฐานะของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิกในกรุงสยาม ลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม (ร.ศ. ๑๒๗) พ.ศ. ๒๔๕๒
๑๐. หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๕/ว ๐๐๗๙๖ ลงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๔๙ เรื่อง การขอได้มาซึ่งที่ดินของวัดวาอาราม ตามมาตรา ๘๔ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน
๑๑. คู่มือการขอได้มาซึ่งที่ดินของมูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักร ตามมาตรา ๘๔ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน
๑๒. หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๕/ว ๒๒๙๔๕ ลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๑ เรื่อง การขอได้มาซึ่งที่ดินของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก (วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก)
๑๓. คู่มือในการได้มาซึ่งที่ดินของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก (วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก)
๑๔. พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร พุทธศักราช ๒๔๘๑
๑๕. ประมวลรัษฎากร

สภาพปัญหาและสาเหตุ

องค์กรทางศาสนา ต้องมีค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงศาสนสถาน ซึ่งรายรับส่วนหนึ่งอาจได้มาจากจิตศรัทธาของศาสนิกชนที่มีต่อศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดก็ตาม แต่ทั้งนี้จากการศึกษาข้อมูลในเบื้องต้นพบว่า ปัญหาการจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถานในปัจจุบันจะพบมากในพระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ โดยสามารถสรุปเป็นหัวข้อได้ดังนี้

๑) ปัญหาข้อกฎหมาย

๑.๑) ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘๔ บัญญัติว่า การได้มาซึ่งที่ดินของวัดวาอาราม วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก มูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักร หรือมัสยิดอิสลาม ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี และให้ได้มาไม่เกิน ๕๐ ไร่

ในกรณีที่เป็นการสมควร รัฐมนตรีจะอนุญาตให้ได้มาซึ่งที่ดินเกินจำนวนที่บัญญัติไว้ในวรรคแรกก็ได้

บทบัญญัติในมาตรานี้ไม่กระทบกระเทือนการได้มาซึ่งที่ดินที่มีอยู่แล้วก่อนวันที่ประมวลกฎหมายนี้ใช้บังคับ และการได้มาซึ่งที่ดินของมัสยิดอิสลามโดยทางบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในจังหวัดที่มีตำแหน่งตะโตะยุติธรรม

ปัญหา

- ความในมาตรา ๘๔ วรรคสาม กำหนดให้สิทธิเฉพาะจังหวัดที่มีตำแหน่ง ตะโตะยุติธรรม เท่านั้น นั้นหมายถึงให้เฉพาะมัสยิดในจังหวัดสตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ส่วนมัสยิด ในจังหวัดอื่น ๆ จะไม่เข้าหลักเกณฑ์

๑.๒) ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘๕ บัญญัติว่า ในกรณีที่นิติบุคคลได้มาซึ่งที่ดิน เกินกำหนดตามความในมาตรา ๘๔ เมื่อประมวลกฎหมายนี้ได้ใช้บังคับแล้ว ให้นิติบุคคลดังกล่าว จัดการจำหน่ายภายในห้าปี ถ้าไม่จำหน่ายที่ดินภายในเวลาที่กำหนด ให้อธิบดีมีอำนาจจำหน่ายที่ดินนั้น และให้นำบทบัญญัติเรื่องการบังคับจำหน่ายที่ดินตามความในหมวด ๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ปัญหา

- กรณีที่ศาสนสถานใดมีที่ดินเกินกว่า ๕๐ ไร่ ตามที่กำหนดไว้จะต้องได้รับอนุญาต จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และในกรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยไม่ได้อนุญาต และไม่ได้อยู่ในกรณีข้อยกเว้นอื่น ๆ องค์การศาสนานั้นต้องจำหน่ายที่ดินดังกล่าว ส่วนที่เกินนั้น ภายในห้าปี ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘๕

๑.๓) กฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗ ข้อ ๒ บัญญัติว่า ให้เรียกค่าธรรมเนียมดังนี้

...

(๗) ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม

(ก) ค่าจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมมีทุนทรัพย์เรียกตามราคา

ประเมินทุนทรัพย์ตามที่คณะกรรมการกำหนดราคา

ประเมินทุนทรัพย์กำหนด

ร้อยละ ๒

...

(จ) ค่าจดทะเบียนเฉพาะในกรณีที่วัดวาอาราม

วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก หรือมัสยิดอิสลามเป็น

ผู้รับให้ เพื่อใช้เป็นที่ตั้งศาสนสถาน ทั้งนี้ ในส่วนที่

ได้รับมารวมกับที่ดินที่มีอยู่ก่อนแล้ว ไม่เกิน ๕๐ ไร่

เรียกตามราคาประเมินทุนทรัพย์ตามที่คณะกรรมการ

กำหนดราคาประเมินทุนทรัพย์กำหนด

ร้อยละ ๐.๐๑

ปัญหา

- ในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม กรณีที่วัดวาอาราม วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก หรือมัสยิดอิสลามเป็นผู้รับให้ เพื่อใช้เป็นที่ตั้งศาสนาสถาน นั้นตามกฎหมายกระทรวงข้างต้น ระบุว่าให้เรียกเก็บในอัตราร้อยละ ๐.๐๑ แต่ทั้งนี้คำว่า “เพื่อใช้เป็นที่ตั้งศาสนาสถาน” เท่านั้น แต่ในความเป็นจริงศาสนาสถานไม่ได้มีเพียงตัวอาคารแต่ยังต้องมีพื้นที่โดยรอบเพื่อจัดกิจกรรมอื่น ๆ ด้วย แต่กลับต้องจ่ายค่าธรรมเนียมในอัตรา ร้อยละ ๒ ของราคาประเมินทุนทรัพย์ ซึ่งเป็นอัตราที่ค่อนข้างสูงเกินกว่าองค์กรทางศาสนาจะดำเนินการได้

๑.๔) พระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณะ ฐานะ ของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิกในกรุงสยามตามกฎหมาย ร.ศ. ๑๒๘ และพระราชบัญญัติว่าด้วยที่พระราชทานพระบรมราชานุญาต แก่โรมันคาทอลิก มิสซัง ในกรุงสยาม

ปัญหา

พระราชบัญญัติ ๒ ฉบับ ดังกล่าวข้างต้น เป็นกฎหมายที่ไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม เนื่องจากปัจจุบันศาสนาคริสต์ในประเทศไทย มีหลายนิกายและได้มีการเจริญเติบโตไปในหลายพื้นที่ของประเทศไทย ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมีการกำหนดสิทธิและกรรมสิทธิ์ในที่ดินหลายประการ แต่ทั้งนี้เนื่องจากศาสนาคริสต์มีการพัฒนาไปในหลายด้าน โดยเฉพาะศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ในประเทศไทยยังไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เลย ดังนั้นในการจัดทำ

๑.๕) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๕/ว ๐๐๗๙๖ ลงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๔๙ เรื่อง การขอได้มาซึ่งที่ดินของวัดวาอาราม ตามมาตรา ๘๔ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน คู่มือการขอได้มาซึ่งที่ดินของมูลนิธิเกี่ยวกับคริสตจักร ตามมาตรา ๘๔ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ปัญหา

หนังสือและคู่มือดังกล่าวข้างต้น มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติดังนี้

- มูลนิธิเกี่ยวกับคริสตจักร หมายถึง มูลนิธิที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยมูลนิธิดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับศาสนาคริสต์ ไม่ว่าจะเป็นนิกายใด หรือดำเนินการกิจการเกี่ยวกับการเผยแพร่ศาสนาคริสต์อยู่ด้วย ทั้งนี้ แม้จะไม่ระบุวัตถุประสงค์ให้ปรากฏชัดแจ้งก็ตาม เช่น อาจเป็นเพียงให้การศึกษาทางศาสนา เป็นต้น และได้กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาว่าเป็นมูลนิธิเกี่ยวกับคริสตจักรหรือไม่ ดังนี้

๑. มูลนิธิดังกล่าวต้องมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับคริสต์ศาสนา เช่น การเผยแพร่ศาสนาคริสต์

๒. แม้ว่าวัตถุประสงค์ไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าเผยแพร่ศาสนาคริสต์ แต่การดำเนินการอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกัน เช่น มีคณะกรรมการเป็นนักบวช แม่ชี

๓. ได้รับเงินอุดหนุนจากองค์กรทางด้านศาสนาคริสต์จากต่างประเทศหรือไม่

๔. มีการให้ทุนการศึกษาเฉพาะนักเรียนผู้นับถือศาสนาคริสต์เท่านั้น หรือเป็นส่วนใหญ่ แต่นักเรียนผู้นับถือศาสนาอื่นจะไม่ได้รับทุน หรือได้รับเป็นเพียงบางรายเท่านั้น

๕. ดูจากตราสารของมูลนิธิในเรื่องการเลิกกิจการของมูลนิธิว่า ถ้าเลิกแล้วทรัพย์สินต่าง ๆ ตลอดจนการดำเนินการต่อไปให้ตกแก่มูลนิธิใด และมูลนิธิดังกล่าวเป็นมูลนิธิที่ดำเนินการเกี่ยวกับคริสต์จักรหรือไม่

จากกรณีศึกษาพบว่า การขอจัดตั้งของคริสตนิกายโปรเตสแตนต์ ต้องขอจัดตั้งในรูปแบบของมูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักร แต่บางครั้งมูลนิธิดังกล่าวไม่ได้มีขึ้นเพื่อการศาสนาแต่กลับต้องขอจัดตั้งในรูปแบบของมูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักร ตามแนวทางที่กรมที่ดินจัดทำขึ้น เนื่องจากได้ระบุถึงแนวทางการพิจารณาถึงความ เป็นมูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักร ดังกล่าวข้างต้น

๑.๖) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๕/ว ๒๒๙๔๕ ลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๑ เรื่อง การขอได้มาซึ่งที่ดินของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก (วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก) และคู่มือในการได้มาซึ่งที่ดินของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก (วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก)

ปัญหา

หนังสือและคู่มือดังกล่าวข้างต้น มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติดังนี้

- วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก หมายถึง วัดซึ่งมีบาทหลวงเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อมิสซัง วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิกไม่มีสภาพเป็นนิติบุคคล เนื่องจากไม่มีกฎหมายใดบัญญัติให้วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิกมีสภาพเป็นนิติบุคคลจึงไม่สามารถถือครองที่ดินในนามของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิกได้ แต่จะสามารถถือครองที่ดินในนามของคณะมิสซังได้ และมิสซังที่มีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมีอยู่จำนวน ๒ แห่ง คือ มิสซังโรมันคาทอลิกกรุงเทพฯ และมิสซังโรมันคาทอลิกท่าแร่-หนองแสง และได้กำหนดแนวทางการพิจารณาของกรมที่ดินกรณีมิสซังโรมันคาทอลิก ขอรับให้ที่ดินว่าตามแนวนโยบายของรัฐบาลตั้งแต่ก่อนประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบันจะไม่อนุญาตให้มิสซังฯ รับโอนที่ดินเพิ่มจากที่มีอยู่เดิมโดยมีเหตุผลและความคิดเห็นว่ามิสซังฯ ได้ขยายตัวไปยังจังหวัดอื่นมากเกินกว่ากฎหมายกำหนด และการอนุญาตตั้งวัดบาทหลวงขึ้นใหม่ในจังหวัดที่มีมิสซังฯ ยังไม่มีสิทธิถือที่ดิน ก็ไม่ควรอนุญาต เพราะจะทำให้มิสซังฯ ถือที่ดินเกินกว่ากฎหมายกำหนดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณะฐานะของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิกในกรุงเทพฯ ตามกฎหมาย ร.ศ. ๑๒๘ ประกอบกับตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘๔

อย่างไรก็ตาม ข้อความที่ปรากฏใน “คู่มือ” ที่กรมที่ดินได้จัดทำขึ้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า “ปัจจุบันมิสซังไม่สามารถถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเพิ่มเติมได้อีก” โดยอ้างเหตุผลว่า การถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินของมิสซังฯ เกินกว่ากำหนด ตามวรรค ๒ ของมาตรา ๘๔ ด้วยเหตุผลทางการศึกษา และปัจจุบันมิสซังฯ ก็ไม่สามารถรับโอนที่ดินเพื่อจัดตั้งโรงเรียนได้อีกเพราะขัดกับพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๕๐

กรณีการวินิจฉัยและการกำหนดเป็นแนวปฏิบัติที่ปรากฏใน “คู่มือ” ทำให้องค์กรคริสต์เห็นว่า ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ที่มีการเติบโตของศาสนิกชนมากขึ้นและมีศาสนสถานที่เป็นโบสถ์คริสต์มากขึ้น และมีศาสนิกชนผู้ศรัทธามีความประสงค์จะบริจาคที่ดินจำนวนมากแต่ไม่สามารถจะดำเนินการรับโอนได้ด้วยข้อกำหนดที่ปรากฏใน “คู่มือ” ดังกล่าว

๒) ปัญหาผู้บริจาคและผู้รับบริจาค

๒.๑) ขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทางกฎหมาย

ปัญหา

ผู้บริจาคส่วนใหญ่บริจาคที่ดินด้วยจิตศรัทธาแต่ขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทางกฎหมาย การโอนและการรับโอนที่ดินบริจาค ส่วนใหญ่จะยกที่ดินให้แก่ศาสนสถานด้วยวาจาโดยไม่ได้ทำตามขั้นตอนของกฎหมาย ซึ่งในกรณีดังกล่าวจะเกิดปัญหาตามมาเมื่อผู้บริจาคได้สิ้นชีวิตเสียก่อนที่การโอนที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถานจะสิ้นสุดลง เพราะที่ดินดังกล่าวจะตกเป็นของทายาท หากทายาทผู้รับมรดกไม่ยอมโอนให้ตามเจตนารมณ์ของผู้บริจาคเดิม ก็จะทำให้เกิดปัญหาตามมาต้องมีการฟ้องร้องและนำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างองค์กรทางศาสนากับทายาทได้

๒.๒) ช่องว่างของกฎหมายระหว่างที่มีการเปลี่ยนแปลง

ปัญหา

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๐ ศาสนาอิสลาม มีพระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม พ.ศ. ๒๔๙๐ ใช้บังคับแต่ได้มีการยกร่างแก้ไขพระราชบัญญัติดังกล่าวใหม่เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งระหว่างการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อองค์กรบางองค์กร ตัวอย่างเช่น สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล ได้ซื้อที่ดินจำนวน ๑ แปลง ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๔๐ แต่เนื่องจากในขณะนั้นคณะกรรมการอิสลามอิสลามประจำจังหวัด ยังไม่มีสภาพเป็นนิติบุคคล จึงต้องมอบให้มัสยิดดารุลยันนะฮ์เป็นผู้ถือครองแทน ต่อมาพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐ มีผลบังคับใช้จึงทำให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล มีฐานะเป็นนิติบุคคล จึงได้ติดต่อประสานไปยังมัสยิดดารุลยันนะฮ์เพื่อดำเนินการโอนมอบที่ดินดังกล่าว แต่จนถึงปัจจุบันการโอนที่ดินดังกล่าวก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้

๓) ปัญหาค่าธรรมเนียม

ในการโอนที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน ตามกฎหมายค่าธรรมเนียมและกฎหมายภาษีผู้บริจาคและผู้รับบริจาคต้องรับภาระค่าใช้จ่าย ๔ ประเภท คือ ค่าธรรมเนียม ค่าภาษีหัก ณ ที่จ่าย ค่าภาษีธุรกิจเฉพาะ และค่าอากรแสตมป์ ซึ่งอัตราการคิดค่าใช้จ่ายดังกล่าวจะมีความแตกต่างกันไปตามกฎหมาย แต่ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ปรากฏดังนี้

๓.๑) อัตราค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเฉพาะในกรณีที่ดินวัดวาอาราม วัดบาทพลวงโรมันคาทอลิก หรือมัสยิดอิสลาม ในส่วนที่เกิน ๕๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒ ของราคาประเมินทุนทรัพย์ ซึ่งเป็นอัตราที่สูงเกินกว่าองค์กรทางศาสนาจะรับภาระได้

๓.๒) ภาระค่าใช้จ่ายในการโอนที่ดินบริจาค

ประมวลกฎหมายรัชฎากร มาตรา ๔๑ ทวิ บัญญัติว่า ในกรณีการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในอสังหาริมทรัพย์โดยไม่มีค่าตอบแทน ให้ถือว่าผู้โอนเป็นผู้มีเงินได้ และต้องเสียภาษีตามบทบัญญัติในส่วนนี้

ตามบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้บริจาคที่ดินจะต้องเป็นผู้รับภาระในโอนที่ดินดังกล่าว ซึ่งผู้บริจาคส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อกฎหมายจึงเข้าใจว่าองค์กรศาสนาจะเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จึงทำให้ผู้บริจาคไม่สามารถรับภาระดังกล่าวได้

๔) ปัญหาการจัดการของรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

๔.๑) ปัญหาการจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและสั่งสมมายาวนาน และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นตามกาลเวลา ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขจะกลายเป็นปัญหาหนึ่งในสังคมไทยที่จะนำความเสียหายแก่องค์กรศาสนาและความแตกแยกในสังคม ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นทั่วไปทั้งในพระพุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม แต่ยังไม่ได้รับการศึกษาวิจัยและรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นทางการ

๔.๒) ปัญหาความไม่เข้าใจของเจ้าหน้าที่รัฐ ในระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน

๕) ปัญหาอื่น ๆ

จากการพิจารณาศึกษาปัญหาการจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน คณะอนุกรรมการฯ ได้พบประเด็นปัญหาที่เกิดความสับสนถึงสถานะของที่ดินบริจาค ของฌาปนสถานกองทัพอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร และกรณีวัดกะทิง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งอยู่นอกวัตถุประสงค์ในการพิจารณาในครั้งนี้ และกรณีปัญหาดังกล่าวมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ คณะอนุกรรมการฯ จึงเห็นว่าควรมีการบันทึกปัญหาที่พบดังกล่าวไว้ในรายงานเพื่อเสนอให้มีการพิจารณาเป็นกรณีเฉพาะในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะ

๑. แก้ไขประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘๔ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๗ พระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณะ ฐานะ ของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิกในกรุงสยามตามกฎหมาย ร.ศ. ๑๒๘ และข้อปฏิบัติต่าง ๆ ของกรมที่ดิน ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความเปลี่ยนแปลงของสังคม

๒. จัดโครงการชี้แจงทำความเข้าใจ ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับที่ดินบริจาคให้ศาสนสถานให้องค์กรศาสนาและประชาชนได้เข้าใจ โดยร่วมกับองค์กรศาสนา เช่น มหาเถรสมาคม สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย สมาคริสตจักร รวมทั้งควรสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่กรมที่ดินมีความเข้าใจถึงกฎระเบียบวิธีปฏิบัติอย่างทั่วถึงและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๓. ในกรณีที่ภาระค่าใช้จ่ายในการโอนที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนาเป็นหน้าที่ของผู้โอนหรือผู้บริจาคคนนั้น จึงเสนอการเสียภาษีดังกล่าวสามารถนำมาหักลดหย่อนภาษีได้ เพื่อเป็นการสนับสนุนและทำนุบำรุงศาสนาให้คงอยู่ตลอดไป

๔. ควรเสนอให้ฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) ในฐานะผู้กำหนดนโยบาย หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และองค์กรศาสนา ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาเหล่านี้ และกำหนดนโยบายให้ชัดเจน ทั้งในแง่ของการแก้ไขปัญหา แนวทางในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๕. ให้หน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมที่ดิน กรมการปกครอง กรมการศาสนา จัดตั้งงบประมาณเพื่อดำเนินการศึกษาวิจัย จัดทำเป็นฐานข้อมูล สภาพปัญหาที่ดินบริจาคของทุกศาสนา โดยภาพรวมทั้งประเทศให้เป็นปัจจุบัน

ภาคผนวก

สรุปผลการเสวนา
เรื่อง “การจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน วิกฤตและทางออก”
จัดโดย

คณะอนุกรรมการส่งเสริมกิจการศาสนาและศาสนิกสัมพันธ์
ในคณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา
วันพุธที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๖
ณ ห้องรับรอง ๑-๒ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๒

เวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกา พิธีเปิดการเสวนานายสุรียา ปันจอร์ รองประธานคณะกรรมการคนที่สอง ได้กล่าวรายงานในพิธีเปิดการเสวนาว่า ศาสนาเป็นเสาหลักของประเทศ สังคมไทยดำรงอยู่โดยอาศัยศาสนิกชนค้ำจุนด้วยการบริจาคทรัพย์สินต่าง ๆ ให้ด้วยจิตศรัทธา และดำรงอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์และการกำกับของรัฐ องค์การศาสนาจำนวนมากประสบปัญหา เรื่อง การจัดการที่ดินอันเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่มีผู้บริจาคให้ เช่น การที่วัดและมัสยิดไม่สามารถมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่มีผู้บริจาคให้ เนื่องจากจะทำให้จำนวนที่ดินที่องค์การศาสนาถือครองอยู่เกินจำนวนที่กฎหมายกำหนดหรือขาดกำลังทรัพย์เพื่อการชำระค่าธรรมเนียมหรือค่าจดทะเบียนการโอน หรือกรณีการกำหนดขอบเขตการถือครองที่ดินของโบสถ์ในศาสนาคริสต์ที่ไม่สอดคล้อง กับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ปัญหาเหล่านี้มีความซับซ้อนเนื่องจากเป็นประเด็น ทั้งทางหลักการศาสนา สังคม วัฒนธรรม กฎหมาย การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และอื่น ๆ ความซับซ้อนของปัญหาในการจัดการทรัพย์สินในลักษณะดังกล่าวของ ศาสนสถานหรือองค์การต่าง ๆ ทางศาสนา เป็นปัญหายืดเยื้อเรื้อรังมาเป็นเวลานานสมควรที่สังคมจะได้หยิบยกขึ้นมาร่วมกันพิจารณาอย่างจริงจังและหาทางออก เพื่อเสริมสร้างให้ศาสนา มีบทบาทที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น คณะอนุกรรมการส่งเสริมกิจการศาสนาและศาสนิกสัมพันธ์เห็นว่าปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีความสำคัญจึงได้เสนอให้คณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภาได้จัดสัมมนา เรื่อง “การจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน วิกฤตและทางออก” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ตัวแทนที่เกี่ยวข้องแต่ละส่วนได้นำเสนอประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว และให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น และสุดท้ายจะได้กำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน และนำข้อสรุปที่ได้จัดทำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาเสนอไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

นางพรทิพย์ โล่ห์วีระ จันทรรัตน์ปริดา : ได้กล่าวเปิดการเสวนา สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ ศาสนานั้นมีความสำคัญต่อสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ หรือศาสนาอิสลาม แต่ปัจจุบันนี้พบปัญหาที่สำคัญคือปัญหาเรื่องการจัดการที่ดินบริจาค นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านการทำนุบำรุงศาสนสถานให้คงสภาพอย่างยั่งยืน และในการเสวนาครั้งนี้คณะอนุกรรมการได้นำปัญหาเรื่องการจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถานมาเพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขต่อไป ลำดับต่อมา นายวุฒิวัย หวังบุญ อนุกรรมการ และพิธีกรผู้ดำเนินรายการได้กล่าวแนะนำวิทยากรแต่ละท่านและเริ่มการเสวนา

เวลา ๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ นาฬิกา การอภิปรายเรื่อง “การจัดการที่ดินบริจาคให้แก่ศาสนสถาน วิภฤตและทางออก” นำเสนอโดย

วิทยากรผู้เสนอปัญหา คือ

๑. พระมหาสุตสาคร สุมุรยญาโณ
๒. นายอาหะหมัด ขามเทศทอง กรรมการอิสลามประจำกรุงเทพมหานคร
๓. บาทหลวง ยอห์น บัปติสต์ ชาญชัย ทิวไผ่งาม
๔. นายมานิต สัจจะมิตร นายกสมาคมศรีครูสิงห์สภา
๕. พรหมมณัฏร์ณ บุรณศิริ

วิทยากรผู้เสนอทางออก คือ

๑. ดร.ปรีชา กันธิยะ อธิบดีกรมการศาสนา
๒. นางปภาวดี ธรรมสนอง นักวิชาการที่ดินชำนาญการพิเศษ กรมที่ดิน
๓. นายทวีชัย ลีเยเก ผู้อำนวยการส่วนทะเบียนและหลักฐานที่ราชพัสดุ ๒ กรมธนารักษ์
๔. นายจักรภัทร สูงศักดิ์ นิติกรชำนาญการ กรมสรรพากร
๕. นายไสว จิตเพียร อุปนายกฝ่ายกิจการพิเศษ สภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์

พระมหาสุตสาคร สุมุรยญาโณ กล่าวว่า สถิติปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ประเทศไทยมีศาสนสถานรวมทั้งสิ้น ๓๖,๕๓๖ แห่ง วัดไทยมีทั้งหมด ๓๑,๐๗๑ แห่ง วัดร้าง ๕,๐๐๔ แห่ง สำนักสงฆ์ ๑,๘๙๑ แห่ง วัดไทยในต่างประเทศ ๑๓๖ แห่ง ในแต่ละปีจะมีผู้บริจาคเงินให้กับวัด ประมาณ ๔๐,๐๐๐ - ๕๐,๐๐๐ ล้านบาท และได้กล่าวถึงประเด็นข้อกฎหมายดังนี้

๑) การสร้างวัดในทางพระพุทธศาสนา

๑.๑) ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยการจัดทำทะเบียนวัดในพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดหลักไว้ดังนี้

ข้อ ๔ การบันทึกข้อมูลรายละเอียดของวัดลงในทะเบียนวัดในพระพุทธศาสนา กระทำได้ดังนี้

๔.๑ เป็นวัดที่มีชื่อปรากฏอยู่ในทะเบียนวัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ก่อนวันที่ได้ประกาศใช้ระเบียบนี้

๔.๒ เป็นวัดที่ได้มีการประกาศตั้งวัดในพระพุทธศาสนา ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๗) และ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

๔.๓ เป็นวัดที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประกาศแจ้งความยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระสงฆ์ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการยกวัดร้างเป็นวัดมีพระสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๑๔ หรือเป็นวัดที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ประกาศยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดที่มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๓๘) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

๔.๔ เป็นวัดที่ปรากฏหลักฐานว่าได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สร้างขึ้น ตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ หรือได้รับอนุญาตให้สร้างและตั้งวัด ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ หรือได้รับอนุญาต ให้สร้าง และตั้งวัดตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๗) และฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ หรือเป็นวัดที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประกาศแจ้งความยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระสงฆ์ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการยกวัดร้าง เป็นวัดมีพระสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๑๔ หรือได้รับการยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๓๘) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แต่ไม่ปรากฏชื่อวัดอยู่ในทะเบียนวัดในพระพุทธศาสนา

๔.๕ เป็นวัดที่ปรากฏหลักฐานว่าได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และปรากฏ ในราชกิจจานุเบกษาว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการเดิม) ได้ประกาศตั้งเป็น วัดในพระพุทธศาสนาแล้ว

๔.๖ เป็นวัดที่ปรากฏหลักฐานว่าได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา หรือมี พยานหลักฐานที่เชื่อได้ว่าตั้งวัดขึ้นก่อนปีที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ จะมีผลบังคับใช้ โดยจะต้องมีเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่ดินเป็นของวัดเรียบร้อยแล้ว กรณีที่ยังไม่มี เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่ดิน ต้องดำเนินการให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์หรือสิทธิ ครอบครองที่ดินนั้นก่อน

ข้อ ๕ วัดที่อยู่ในหลักเกณฑ์ตามข้อ ๔.๑ , ๔.๒ , ๔.๓ , ๔.๔ , ๔.๕ ให้ผู้อำนวยการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้อนุมัติให้บันทึกข้อมูลของวัดลงในทะเบียนวัดใน พระพุทธศาสนา

ข้อ ๗ วัดที่ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ ตามข้อ ๔ ต้องดำเนินการขออนุญาตสร้างวัด ตั้งวัด ตาม ขั้นตอน และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๗) และ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๐) ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แล้วแต่กรณี

๑.๒ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ บัญญัติไว้ดังนี้

หมวด ๑ การสร้างวัด

ข้อ ๑ บุคคลใดประสงค์จะสร้างวัด ให้ยื่นคำขออนุญาตต่อนายอำเภอท้องที่ที่จะ สร้างวัดนั้นพร้อมด้วยรายการและเอกสาร ดังต่อไปนี้

(๑) หนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่ดินที่จะยกให้สร้าง วัดและที่ดินนั้นต้องมีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า ๖ ไร่

(๒) หนังสือสัญญาซึ่งเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินหรือผู้มิสิทธิครอบครองที่ดิน ตามกฎหมายทำกับนายอำเภอและเจ้าพนักงานที่ดินอำเภอ แสดงความจำนงจะให้ที่ดินดังกล่าวใน (๑) เพื่อ สร้างวัด

(๓) จำนวนเงินและสัมภาระที่จะใช้ในการสร้างวัดในระยะเริ่มแรก ต้องมี ราคารวมกันไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท

(๔) แผนที่แสดงเขตที่ตั้งวัด ประกอบด้วยเขตติดต่อข้างเคียงและระยะทาง ระหว่างวัดที่จะสร้างขึ้นกับวัดอื่นโดยรอบและให้แสดงแผนผังสิ่งก่อสร้างของวัดตามความเหมาะสมของ สภาพที่ดิน โดยอาศัยแผนผังแบบ ก. แบบ ข. หรือ แบบ ค. ทำยกกฎกระทรวงนี้เป็นหลักเท่าที่จะทำได้

(๔)

(๕) กำหนดเวลาที่จะสร้างวัดให้แล้วเสร็จตามแผนผังนั้น

ข้อ ๒ วัดที่จะสร้างขึ้นต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

(๑) สมควรเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์

(๒) เป็นประโยชน์แก่ประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในรัศมี ๒ กิโลเมตร โดย

เฉลี่ยวัดละไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ คน เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น

(๓) มีเหตุผลที่เชื่อได้ว่า เมื่อตั้งขึ้นแล้วจะได้รับการบำรุงส่งเสริมจาก

ประชาชน

(๔) ตั้งอยู่ห่างจากวัดอื่นไม่น้อยกว่า ๒ กิโลเมตร เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น

ข้อ ๓ เมื่อนายอำเภอได้รับคำขออนุญาตสร้างวัด และพิจารณาเห็นสมควรแล้ว

ให้นำปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ แล้วเสนอเรื่องและความเห็นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้นำปรึกษาเจ้าคณะจังหวัด แล้วส่งเรื่องและความเห็นไปยังกรมการศาสนา

ในการพิจารณาคำขออนุญาตสร้างวัด กรมการศาสนาอาจสั่งให้ผู้ขออนุญาตเปลี่ยนแปลง แกะไขแผนผัง หรือระงับเรื่องการขออนุญาตสร้างวัดได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อกรมการศาสนาพิจารณาเห็นสมควรให้สร้างวัดได้แล้ว ให้ออกหมายให้ราษฎรหรือศิษย์เก่าโรงเรียนเพื่อขอรับความเห็นชอบ แล้วนำเสนอมหาเถรสมาคม

เมื่อมหาเถรสมาคมพิจารณาเห็นชอบด้วยแล้ว ให้กรมการศาสนาออกหนังสืออนุญาตให้สร้างวัด

หมวด ๒ การตั้งวัด

ข้อ ๔ เมื่อได้สร้างเสนาสนะขึ้นเป็นหลักฐานพร้อมที่จะเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ได้แล้ว ให้ผู้ได้รับอนุญาตสร้างวัด ทายาท หรือผู้แทน เสนอรายงานการก่อสร้างและจำนวนพระภิกษุที่จะอยู่ประจำไม่น้อยกว่าสี่รูป พร้อมทั้งเสนอนามวัดและนามพระภิกษุผู้สมควรเป็นเจ้าอาวาส เพื่อขอตั้งเป็นวัดต่อนายอำเภอ

ให้นำความในข้อ ๓ วรคหนึ่ง วรคสอง และวรคสี่ มาใช้บังคับแก่การพิจารณา การปรึกษาและการรายงานการขอตั้งวัดโดยอนุโลม

เมื่อมหาเถรสมาคมพิจารณาเห็นชอบด้วยแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจะได้ประกาศตั้งวัดในราชกิจจานุเบกษาตามแบบ ว.๑ ท้ายกฎกระทรวงนี้

ข้อ ๕ เมื่อได้ประกาศตั้งเป็นวัดแล้ว ให้ผู้ได้รับอนุญาตสร้างวัด ทายาท หรือผู้แทนดำเนินการโอนที่ดินและสิ่งปลูกสร้างให้แก่วัดนั้นตามกฎหมาย และให้เจ้าอาวาสบันทึกประวัติของวัดนั้นไว้เป็นหลักฐาน

๑.๓ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ บัญญัติไว้ดังนี้

หมวด ๓ การสร้างวัด

ข้อ ๑๙ วัดที่จะสร้างขึ้นต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

(๑) สมควรเป็นที่พำนักของบรรพชิต

(๒) เป็นประโยชน์แก่ประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณใกล้เคียง และมีเหตุผลที่เชื่อได้ว่า เมื่อตั้งขึ้นแล้วจะได้รับการบำรุงส่งเสริมจากประชาชน

(๓) ตั้งอยู่ห่างจากวัดในคณะสงฆ์เดียวกันไม่น้อยกว่าสองกิโลเมตร เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น

ข้อ ๒๐ บุคคลใดมีความประสงค์จะสร้างวัด ให้ยื่นคำขอต่อนายอำเภอแห่ง
ท้องที่ที่จะสร้างวัดนั้นพร้อมด้วยรายการและเอกสาร ดังต่อไปนี้

(๑) หนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่ดินที่เจ้าของ
กรรมสิทธิ์หรือผู้มีสิทธิครอบครองจะยกให้สร้างวัดและที่ดินนั้นต้องมีเนื้อที่ไม่น้อยกว่าหนึ่งไร่

(๒) หนังสือสัญญาที่เจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้มีสิทธิครอบครองที่ดินตาม
กฎหมาย ทำกับนายอำเภอและเจ้าพนักงานที่ดินอำเภอ แสดงความจำนงจะให้ที่ดินดังกล่าวใน (๑)
เพื่อสร้างวัด

(๓) จำนวนเงินและสัมภาระที่จะใช้ในการสร้างวัดในระยะเริ่มแรกต้องมี
มูลค่ารวมกันไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท

(๔) แผนที่แสดงเขตที่จะตั้งวัด ประกอบด้วยเขตติดต่อข้างเคียง และ
ระยะทางระหว่างวัดที่จะสร้างขึ้นกับวัดอื่นในระยะสองกิโลเมตรโดยรอบและให้แสดงแผนผังสิ่งก่อสร้าง
ของวัดตามความเหมาะสมของสภาพที่ดิน

ข้อ ๒๑ เมื่อนายอำเภอได้รับคำขออนุญาตสร้างวัดและพิจารณาเห็นสมควร
แล้วให้เสนอเรื่องและความเห็นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้เสนอเรื่องและความเห็น
ไปยังกรมการศาสนา เพื่อนำปรึกษาเจ้าคณะใหญ่

ในการพิจารณาคำขออนุญาตสร้างวัด กรมการศาสนาอาจสั่งให้ผู้ขออนุญาต
เปลี่ยนแปลงแก้ไขแผนผังหรือระงับเรื่องการขออนุญาตสร้างวัดได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อกรมการศาสนาและเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้นำกราบทูล
สมเด็จพระสังฆราช

เมื่อสมเด็จพระสังฆราชทรงเห็นชอบแล้ว ให้กรมการศาสนาออกหนังสือ
อนุญาตให้สร้างวัดได้

หมวด ๔ การตั้งวัด

ข้อ ๒๒ เมื่อได้สร้างเสนาสนะขึ้นเป็นหลักฐานพร้อมที่จะเป็นที่พำนักของ
บรรพชิตได้แล้ว ให้ผู้ได้รับอนุญาตสร้างวัด ทายาท หรือผู้แทน เสนอรายงานการก่อสร้างและจำนวน
บรรพชิตที่จะอยู่ประจำไม่น้อยกว่าสิรูป พร้อมทั้งเสนอนามวัดและนามบรรพชิตผู้สมควรเป็นเจ้าอาวาส
เพื่อขอตั้งเป็นวัดต่อนายอำเภอ

ให้นำความในข้อ ๒๑ วรรคหนึ่ง วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับ
แก่การขอตั้งวัดโดยอนุโลม

เมื่อสมเด็จพระสังฆราชทรงเห็นชอบแล้ว ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการ
ประกาศตั้งวัดในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ ๒๓ เมื่อได้ประกาศการตั้งวัดในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ผู้ได้รับอนุญาต
สร้างวัด หรือทายาทดำเนินการโอนที่ดินและสิ่งปลูกสร้างให้แก่วัดนั้น และให้เจ้าอาวาสบันทึกประวัติ
ของวัดนั้นไว้เป็นหลักฐาน

ประเด็นคำถาม

- หลังจากได้ประกาศตั้งวัด จึงให้ผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือทายาทไปทำการโอนให้กับวัด
ปัญหาจึงเกิดว่าถ้าทายาทหรือเจ้าของกรรมสิทธิ์ไม่โอนจะมีกฎหมายใดใช้เป็นสภาพบังคับหรือไม่

ซึ่งในปี ๒๕๔๒ ศาลฎีกาพิพากษาว่าวัดจะเป็นนิติบุคคลต่อเมื่อได้รับพระราชทาน
วิสุงคามสีมาเท่านั้น

๒) กรณีตัวอย่างวัดพระศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร

ที่มาของฉาปนสถานกองทัพอากาศ ที่ดินบริเวณอันเป็นที่ตั้งของฉาปนสถานกองทัพอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร ในปัจจุบันนี้ กระทรวงกลาโหมซื้อมาในนามของกระทรวงการคลัง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นที่เก็บศพและอัฐิของทหาร ตำรวจ และพลเรือน ที่เสียชีวิตในคราวพิพาทสงครามอินโดจีนและสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยอธิบายตามลำดับได้ดังนี้

วันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้เสนอที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ความว่า “ที่ดินทางใต้วัดพระศรีมหาธาตุนั้นอยากจะสงวนไว้สำหรับทำเป็นที่เก็บศพพวกทหาร ตำรวจ และพลเรือนที่ได้เสียชีวิตเนื่องในการรบกับอินโดจีนคราวนี้ เพราะศพเหล่านี้เมื่อขนเอาลงมาแล้วยังเผาไม่ได้ ก็ต้องสร้างป่าช้าเอาไว้ก่อน จึงใคร่ขอให้ออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินที่จะเวนคืนในบริเวณนี้ไว้ และได้ซื้อที่ดินดังกล่าวจากงบบพิเศษในการสงครามของกระทรวงกลาโหม ซึ่งกฎหมายในขณะนั้นระบุว่า ถ้ารัฐบาลจะซื้อที่ดินมาเป็นทรัพย์สินของรัฐบาล จะต้องให้กระทรวงการคลังถือกรรมสิทธิ์

วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๔๙๐ กระทรวงกลาโหม ได้ทำหนังสือถึงกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการมอบที่ดินสุสานวัดพระศรีมหาธาตุ ซึ่งแต่เดิมใช้เป็นที่เก็บศพทหารและอัฐิทหาร บัดนี้ได้ปลงศพทหารเป็นที่เรียบร้อยแล้ว กระทรวงกลาโหมไม่มีความจำเป็นที่จะใช้ประโยชน์อื่นใดในที่ดินผืนนี้ จึงขอมอบ ที่ดิน อาคารและสิ่งปลูกสร้างในบริเวณสุสานวัดพระศรีมหาธาตุทั้งหมด ให้เป็นสมบัติวัดพระศรีมหาธาตุโดยสิทธิขาด ลงนามโดย พลโท จิระ วิชิตสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสมัยนั้น

วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๔๙๐ กระทรวงกลาโหม แจ้งไปยังกระทรวงการคลังในฐานะผู้ถือกรรมสิทธิ์กรณี กระทรวงกลาโหมไม่ประสงค์จะใช้ที่ดินผืนนี้แล้ว ลงนามโดยพลเอกเรือง เรื่องวีรยุทธ ปลัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในสมัยนั้น ถือว่าปลัดกระทรวงเป็นเจ้าของกระทรวงด้วย และได้กำชับไว้ด้วยว่าที่ดินผืนนี้กระทรวงการคลังคือกรรมสิทธิ์ก็จริงอยู่ แต่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุ ซึ่งเป็นไปตามระเบียบราชพัสดุว่าด้วยที่ดิน พ.ศ. ๒๔๘๕ ทุกประการ และนับตั้งแต่นั้นมาวัดพระศรีมหาธาตุ ได้รับไว้โดยกรมการศาสนาเป็นผู้รับมอบแทนวัด ในฐานะกรมการบูรณะดูแลวัดพระศรีมหาธาตุ

ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ กองทัพอากาศมีหนังสือไปถึงกรมการศาสนา เรื่อง ขอมหาปนสถานวัดพระศรีมหาธาตุ กรมการศาสนามีหนังสือตอบไปยังกองทัพอากาศว่าจะขอไปเลยไม่ได้ ต้องเป็นลักษณะขอยืมใช้ ไม่ใช่ให้ไปเลย ทั้งนี้ กองทัพอากาศต้องเสียค่าบำรุงแก่วัดบ้างเล็กน้อย เพื่อเป็นการสงวนกรรมสิทธิ์ในฐานะเป็นทรัพย์สินของวัด กองทัพอากาศยอมรับเงื่อนไขดังกล่าว โดยไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ ทั้งสิ้น

วันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๘ รัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีพระราชทานหนึ่งเดียวในประเทศไทยขณะนั้น ได้พยายามออกพระราชบัญญัติจัดระเบียบที่ราชพัสดุ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ครั้งที่ ๑๔ ได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติจัดระเบียบที่ราชพัสดุ โดยมีหลักการให้อำนาจกระทรวงการคลัง เข้าถือกรรมสิทธิ์ในที่ราชพัสดุ และมีอำนาจในการจัดหาผลประโยชน์และบริหารจัดการในที่ดินราชพัสดุแต่เพียงผู้เดียว

ในขณะนั้น นายชิต นิลพานิช ได้อภิปรายว่า “กระผมไม่ค่อยเห็นด้วย ประการแรกก็คือว่ากฎหมายที่บอกว่ากฎหมายนี้จะวางหลักในการจัดระเบียบบริหารเกี่ยวกับทรัพย์สินของแผ่นดิน ซึ่งไม่มีกฎหมายอื่นกำหนดไว้แล้ว โดยประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘ ก็ระบุไว้ชัดแจ้งว่า ที่ดินทั้งหลายที่เป็นของรัฐนั้น ให้อธิบดีมีอำนาจจัดการ แล้วก็รัฐมนตรีตามที่รักษาการในพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายที่ดินนั้นเป็นผู้ดำเนินการ ก็โดยมอบหมายให้กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ เป็นผู้ดูแลอยู่แล้ว ที่ใดที่กระทรวงการคลังดูแลอยู่ ก็เป็นหน้าที่ของกระทรวงการคลัง ที่ใดที่กระทรวงกลาโหมดูแลอยู่ก็เป็นหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม อันนี้ถือว่าเป็นไปตามกฎหมาย เพราะฉะนั้น กฎหมายฉบับนี้ไม่ควรให้ผ่านประการที่สองกฎหมายนี้คลุมเครือ ถ้าร่างอย่างนี้ขึ้นมา กรมการศาสนาก็มี มูลนิธิศาลเจ้ากิติ สิ่งที่ยกกฎหมายไม่ระบุยกเว้นไว้ทรัพย์สินเหล่านี้ ต้องกลายเป็นของหลวงไปหมดของกระทรวงการคลังไปหมด จึงเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง”

วันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ กองทัพอากาศไม่ยอมมาต่อสัญญาเช่า โดยอ้างว่าที่ดินผืนนี้เป็น ที่ราชพัสดุ กองทัพอากาศในฐานะส่วนราชการจึงมีสิทธิใช้ที่ดินผืนนี้

ประเด็นคำถาม

- ที่ดินบริเวณฉาปนสถานกองทัพอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร มีกรรมสิทธิ์ เป็นของใคร ตามหลักกฎหมาย

บาทหลวง ยอห์น บัปติสต์ ชาญชัย ทิวไผ่งาม กล่าวว่า เป็นธรรมชาติของมนุษย์ ผู้ใจบุญเมื่อมีก็อยากจะให้ แต่ปัจจุบันปรากฏว่าผู้รับไม่สามารถรับได้ จึงนำมาสู่ปัญหาการจัดการที่ดิน บริจาคให้แก่ศาสนสถาน โดยเฉพาะในส่วนของศาสนาคริสต์ การทำบุญของคริสตชน จะถือว่าที่ดิน เป็นของพระเจ้า เมื่อจะมอบคืนให้กับพระเจ้านั้นก็ถือว่าเป็นบุญ เป็นพระพรอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่ควรจะต้อง ตอบแทนในพระประสงค์ที่พระเป็นเจ้าของให้ แต่เมื่อพูดถึงเรื่องการบริจาคที่ดิน จึงต้องกล่าวถึงปัญหา ในข้อกฎหมายตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘๔ ทำให้ไม่สามารถรับบริจาคที่ดินเพิ่มเติมได้ วัดบาทหลวงหรือที่เรียกว่า โบสถ์ จะไม่มีสถานภาพเป็นนิติบุคคล เพราะฉะนั้น วัดบาทหลวง ไม่สามารถรับบริจาคที่ดินได้ ต้องใช้ชื่อมิสซังโรมันคาทอลิก ตามกฎหมายไทยที่รับรอง ซึ่งมีชื่อว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยสถานะวัดบาทหลวง รศ. ๑๒๘ รัชกาลที่ ๕ ได้พระราชทานที่ดิน และได้อนุญาต ให้มิสซังเป็นเจ้าของที่ดินได้ มิสซัง ขณะนั้นมีเพียง ๒ มิสซัง แต่ปัจจุบันมีมิสซังเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่มิสซังก็ไม่สามารถจะถือครองที่ดินเพิ่มเติมได้ เนื่องจากมีหนังสือของกรมที่ดิน ฉบับวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๑ ได้ส่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดระบุว่ามิสซังไม่ได้รับอนุญาตให้มีที่ดิน จึงขอให้มีการทบทวนหนังสือฉบับดังกล่าวอีกครั้ง

ประเด็นคำถาม

- ขอให้มีการทบทวนหนังสือของกรมที่ดิน ฉบับวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๑ ได้หรือไม่

ผู้แทนศาสนาคริสต์โปรเตสแตนต์ กล่าวว่า เนื่องจากศาสนาคริสต์ยังมีนิกายโปรเตสแตนต์ด้วย ที่ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินโดยตัวคริสต์จักรไม่สามารถทำได้ จึงต้องถือครอง ในนามของมูลนิธิคริสต์จักร ซึ่งตามประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา ๘๔ ก็ได้จำกัดไว้ที่ไม่เกิน ๕๐ ไร่ ถ้าจะ ขอกินต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีมหาดไทย คำว่า มูลนิธิคริสต์จักร เจ้าพนักงานที่ดินหลายแห่งไปตี รวมถึงมูลนิธิทั่วไปด้วย โดยพิจารณาจากกรรมการถ้าเป็นคริสเตียนแม้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เกี่ยวข้องกับ คริสต์จักรก็ให้รวมด้วย กรมที่ดินจึงต้องตรวจสอบจำนวนที่ดินที่ถือครองทุกครั้งซึ่งต้องใช้เวลาานาน พร้อมทั้งยกตัวอย่างว่า เมื่อ ๒ ปีที่ผ่านมา คริสต์จักรคณะแบ็บติสต์ ได้รับหนังสือแจ้งจาก กรุงเทพมหานคร ว่าให้เสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน แต่ทางคริสต์จักรเข้าใจว่าได้รับการคุ้มครองตาม พระราชบัญญัติตามกฎหมายโรงเรือนและที่ดิน เนื่องจากเป็นศาสนสถานและเป็นที่อยู่ของสงฆ์ จึงได้ทำหนังสือหารือของกรุงเทพมหานคร และได้รับคำตอบว่า ตามพระราชบัญญัติโรงเรือนมี ความหมายเฉพาะพระพุทธศาสนาเท่านั้น นั่นคือ ที่พักของสงฆ์หรือวัดวาอารามในพระพุทธศาสนา ทางคริสต์จักรจึงโต้แย้งว่า ถ้าตีความลักษณะนี้มีแต่จะก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคมและอาจขัดต่อ รัฐธรรมนูญ สุดท้ายจึงได้ทำความตกลงว่าให้เสียภาษีเฉพาะพื้นที่สวนของที่ตั้งมูลนิธิเท่านั้น ประเด็น ต่อมาคืออัตราค่าธรรมเนียมการเสียภาษี มูลนิธิคริสต์จักรไม่ได้อัตราพิเศษเหมือนมัสยิดอิสลาม วัดวา อาราม วัดบาทหลวงคาทอลิก

ประเด็นคำถาม

- ทำอย่างไรให้คริสจักรนิกายโปรเตสแตนต์มีสิทธิได้รับบริจาคที่ดินเพิ่มเติม และทำอย่างไรให้ได้รับอัตราค่าธรรมเนียมเหมือนมัสยิดอิสลาม วัตวาอาราม วัตบาทหลวงคาทอลิก

นายอาหะหมัด ขามเทศทอง กล่าวว่า สถาบันหรือองค์กรศาสนานั้นถือว่าเป็น เสาหลัก เสาหนึ่งที่สำคัญประเทศไทยอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากว่าในความเป็นจริงศาสนาเป็นสถาบันหรือเป็นองค์กร ที่ทำให้คนเป็นคนดี เป็นคนที่มีคุณธรรมจริยธรรม ไม่กดขี่ข่มเหงเอาเปรียบคนอื่น ไม่รีดนาทาเร้น ไม่จมปรักอยู่กับสิ่งอบายมุขทั้งหลายทั้งปวง ดังนั้น องค์กรศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาอะไรจึงมีส่วน สำคัญในการทำหน้าที่ที่จะทำให้คนในสังคมไทยเป็นคนดี เราพบว่าคนในสังคมไทยนั้น เป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ แต่ว่าคนเหล่านี้ถ้าหากว่าไม่มีคุณธรรม ไม่มีจริยธรรม ไม่มีหลักตามศาสนาประจำใจ ก็จะทำให้เกิดการโกงกิน การข่มเหงรังแก การเอาเปรียบ เพราะฉะนั้นสถาบันศาสนา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะจรรโลงสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความสันติสุข สำหรับในศาสนา อิสลามนั้นเรามีองค์กรอยู่ ๓ องค์กรในระดับล่างสุด คือองค์กรมัสยิด องค์กรในระดับกลาง คือ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด องค์กรในระดับสูงคือคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ทั้ง ๓ องค์กรเป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช ๒๕๔๐ มัสยิดในประเทศไทยปัจจุบันนี้มีอยู่ประมาณ ๓,๗๐๐ กว่ามัสยิด มัสยิดหรือองค์กรทางศาสนาอิสลาม นั้นไม่ใช่เป็นองค์กรที่แสวงหากำไรในทางเศรษฐกิจ แต่ว่าต้องรับผิดชอบ ในการที่จะทำหน้าที่ให้คนเป็น คนดี ทำหน้าที่รับผิดชอบในการฝึกอบรมเยาวชนให้เป็นคนดี มีศีลธรรม ไม่โกงกิน แต่รายได้นั้น ส่วนใหญ่จะมีรายได้มาจากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา และมีรายได้จากการจัดกิจกรรม อาจจะเป็น กรณีที่นำที่ดินที่มีผู้อุทิศให้ขึ้นไปหาประโยชน์ การใช้ที่ดินที่ได้รับการบริจาคมานั้น ส่วนใหญ่จะใช้ไป ในสิ่งดังต่อไปนี้

๑. สร้างอาคารมัสยิด

๒. สร้างโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานเยาวชน ทั้งด้านวิชา ศาสนา วิชาสามัญและ วิชาชีพ หรือโรงเรียนบูรณาการ

๓. สร้างกุโบร์หรือสุสาน

๔. สร้างเป็นบาแล บาแลก็คืออาจจะย่อยจากมัสยิดมาหน่อย แต่เป็นสถานที่สำหรับประกอบ ศาสนกิจเหมือนกัน

๕. สร้างเป็นลานกีฬาเพื่อพัฒนาเยาวชนหรือคนในชุมชนนั้นให้มีร่างกายแข็งแรง

ในประการสุดท้ายก็คือเพื่อนำที่ดินที่ได้รับบริจาคขึ้นไปจัดหาประโยชน์เพื่อมาเป็นทุนในการ เนินงานของมัสยิด เช่น ให้เช่าที่ดินเพื่อทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำเกษตรหรือทำอย่างอื่น เพื่อนำค่าเช่า นั้นมาเป็นทุนในการดำเนินงานหรือปลูกสร้างบ้านพักให้ คนเช่า นั่นก็คือสรุปว่านำที่ดินที่ได้รับบริจาค นั้นไป แสวงหาประโยชน์โดยไม่ใช่เป็นการค้ากำไรเพื่อมาทำหน้าที่เป็นเสาหลักเสาหนึ่งของชาติบ้านเมือง ที่นี้เนื่องจากมัสยิดมีรายได้จากการรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา ดังนั้นหน้าที่ของมัสยิดที่จะสร้างคนให้ เป็นคนดีของชาติของสังคม จึงเป็นภาระที่หนักมากสำหรับองค์กรทางศาสนา อิสลาม ปัญหาของมัสยิด นั้น ก็คือเรื่องทุนดำเนินการในการที่จะทำหน้าที่ทำให้คนเป็นคนดี แต่ก็มีปัญหาก็คือว่าที่ดินที่มีผู้มี จิตศรัทธาและบริจาคหรืออุทิศให้กับมัสยิดนั้น ในปัจจุบันก็คือการที่จะได้ที่ดินมาเป็นกรรมสิทธิ์ของมัสยิด

จะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กรณีที่องค์กรทางศาสนาจะได้รับที่ดินเกินกว่า ๕๐ ไร่ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีมหาดไทยเป็นกรณีพิเศษ ในทางปฏิบัติสำนักงานที่ดินต่างๆ ที่มีอยู่ทั่วประเทศนั้น ก็ปฏิบัติไม่เหมือนกัน แม้จะมีกฎกระทรวง ออกมาแล้วก็ยังตีความไม่เหมือนกัน ในกรณีที่มัสยิดบางสำนักงานที่ดินแม้จะรับที่ดินไม่ถึง ๕๐ ไร่ ก็ต้องได้รับหนังสืออนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยด้วย ประการต่อไปก็คือ ตามมัสยิดหรือองค์กรศาสนาอิสลามนั้น อาจจะมีผู้ใจบุญบริจาคหรืออุทิศที่ดินให้กับมัสยิดแต่เนื่องจากมัสยิดเป็นองค์กรที่ยากจนไม่มีเงินทอง จะได้เงินมาจากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคหรือมีการจัดงานจัดน้ำชาแล้วก็ให้คนมาร่วมงานมาบริจาค ดังนั้นมัสยิดหลายแห่งในประเทศไทยทั้งภาคใต้ ภาคเหนือทุกภาค ไม่มีเงินที่จะไปรับโอนมาเป็นกรรมสิทธิ์ของมัสยิด กระทรวงมหาดไทยได้ออกกฎกระทรวงฉบับที่ ๔๗ พ.ศ. ๒๕๔๑ มา กำหนดเกี่ยวกับเรื่องของค่าจดทะเบียนในการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดิน ต้องมีการยกเว้นภาษีให้จ่ายภาษีเพียงร้อยละ ๐.๐๑ ซึ่งได้กำหนดไว้ในเรื่องค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมว่าได้กำหนดไว้ในข้อ จ. ว่า ค่าจดทะเบียนเฉพาะในกรณีวัดวาอาราม วัดบาทหลวง โรมันคาทอลิก หรือมัสยิดอิสลามเป็นผู้รับให้เพื่อใช้เป็นที่ตั้งศาสนสถาน ทั้งนี้ ในส่วนที่ได้มารวมกับที่ดินที่มีอยู่ก่อนแล้วไม่เกิน ๕๐ ไร่ เรียกเก็บราคาตามราคาประเมินของคณะกรรมการคือร้อยละ ๐.๐๑ นอกจากนั้นแล้วการที่จะเสียภาษีได้ ๐.๐๑ นั้น จะต้องเป็นกรณีที่มัสยิดแห่งนั้นหรือองค์กรเหล่านั้นรับที่ดินมารวมกับที่ดินที่มีอยู่แล้วไม่เกิน ๕๐ ไร่ เท่านั้นยังไม่พอ ในกฎกระทรวงนี้กำหนดว่า จะต้องเป็นศาสนสถานเท่านั้น ถ้าหากไม่ได้เป็นศาสนสถาน ก็ไม่เข้าช้อยกเว้น เพราะฉะนั้นคำว่า ศาสนสถานคงไม่มีศาสนสถานแห่งใดที่จะสร้างอาคารเกินกว่า ๑ ไร่ การสร้างอาคารนั้นอาจจะใช้บริเวณพื้นที่ประมาณสัก ๒๐๐ ตารางวา เพราะฉะนั้นการที่มีคนอุทิศที่ดินให้ ถ้าหากไม่ได้สร้างศาสนสถานดังกล่าว ก็ไม่เข้าช้อยกเว้น นอกจากนั้นแล้วคำว่า ศาสนสถาน ท่านจุฬาราชมนตรีสมัยอดีตท่านจุฬาฯ สวาสดิ์ สุมาลยศักดิ์ ได้ให้ความหมายคำว่า ศาสนสถานว่า ศาสนสถานนั้น คือ ๑. มัสยิด ๒. โรงเรียนสอนศาสนา ๓. กุโบร์หรือสุสาน ๔. บาแล ถ้าหากไม่ได้อยู่ในความหมายตรงนี้ก็ไม่ใช่เป็นศาสนสถาน

ประเด็นคำถาม

- ๑) ทำอย่างไรที่จะให้รัฐบาลนั้นได้มีนโยบาย เพื่อส่งเสริมสนับสนุนว่าการอุทิศที่ดินให้กับองค์กรศาสนานั้น อย่าไปจำกัดว่าจะต้องเป็นเฉพาะสร้างศาสนสถานเท่านั้น อยู่ตรงไหนก็ได้
- ๒) องค์กรศาสนา ควรที่จะเป็นองค์กรสาธารณกุศล ซึ่งตามประมวลรัษฎากรแล้วจะต้องเก็บภาษี เรียกเก็บภาษีจากองค์กรศาสนาด้วย แต่ว่าถ้าหากองค์กรนั้นเป็นองค์กรที่ไปจดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณกุศลก็จะได้รับการยกเว้นภาษี
- ๓) คนที่นำเงินมาอุทิศให้กับองค์กรศาสนสถานหรืออุทิศให้กับมัสยิด ควรที่จะได้รับลดหย่อนภาษีด้วย เพราะเขามีใจเมตตาทำบุญทำกุศล สามารถจะนำใบเสร็จจากมัสยิดไปใช้ในการลดภาษีไม่ว่าจะเป็นบุคคล หรือนิติบุคคลก็ตาม
- ๔) ขอเสนอให้มีการแก้กฎกระทรวง โดยลบ คำว่า ศาสนสถาน ออก ก็จะสามารถควบคุมในการที่จะให้มัสยิดนั้นไปรับโอนโดย เสียภาษีแค่ ๐.๐๑ ได้ ลบคำว่า ศาสนสถาน ออก ถ้าหากว่ามีการบริจาคมีการอุทิศก็ถือว่าจะได้รับช้อยกเว้น รวมทั้งองค์กรศาสนาอิสลาม ทั้ง ๓ ระดับ ด้วย

พราหมณ์ตรัณ บูรณศิริ กล่าวว่า ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู แทบจะไม่มีปัญหาเลย เพราะศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นศาสนาที่ไม่ใหญ่มาก

นายมานิต สัจจะมิตร กล่าวว่า ศาสนาซิกข์ เป็นศาสนาที่สัจจะนิยม เช่นเดียวกับ ศาสนาพุทธ คือตั้งมั่นและยึดมั่นอยู่กับหลักของความเป็นจริง หรือสัจธรรม ไม่ยึดในวัตถุ ศาสนสถานของศาสนาซิกข์ จะเรียกว่า ครูทวารว ซึ่งแปลว่า ครูผู้ประเสริฐ ในประเทศไทยมีประมาณ ๑๗ แห่ง และศูนย์กลางอยู่ที่ กรุงเทพมหานคร แคว้นยานถนนพายุรัต ก่อสร้างตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๗๕ ศาสนาซิกข์ไม่มีปัญหา เพราะศาสนามีหน้าที่สำคัญที่ต้องสร้างศรัทธาในหมู่ศาสนิกชน ไม่ใช่สร้างวัตถุ และมีความเห็นที่ว่า ปัจจุบันนี้ศาสนสถานที่มีอยู่ทั่วประเทศ มีความแข็งแรง คงทน แต่ความศรัทธากับน้อยลง ทั้ง ๆ ที่ศาสนาไม่ได้เสื่อมหายไปไหน มีเพียงศรัทธาเท่านั้นที่เสื่อม ดังนั้น ถ้ามีบุคคลที่มีความศรัทธาในศาสนา ต้องการบริจาคที่ดินเพื่อศาสนา ศาสนานั้นก็ต้องทำตามวัตถุประสงค์ ไม่ใช่เอาไปออกดอกออกผล หรือหากำไรจากสิ่งนั้น

นางปภาวดี ธรรมสนอง กล่าวชี้แจงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑) ประเด็นข้อกฎหมายตามประมวลกฎหมายที่ดิน หมวด ๗ การกำหนดสิทธิในที่ดิน เพื่อการศาสนา มาตรา ๘๔ บัญญัติว่า การได้มาซึ่งที่ดินของวัดวาอาราม วัดบาทพลวงโรมันคาทอลิก มูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักร หรือมัสยิดอิสลาม ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี และให้ได้มาไม่เกิน ๕๐ ไร่

ในกรณีที่เป็นการสมควร รัฐมนตรีจะอนุญาตให้ได้มาซึ่งที่ดินเกินจำนวนที่บัญญัติไว้ในวรรคแรกก็ได้

มาตราดังกล่าว เป็นการรับโอนที่ดินของนิติบุคคลเพื่อการศาสนา คือ วัดวาอาราม วัดบาทพลวงโรมันคาทอลิก มูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักร แล้วก็มัสยิดอิสลาม การได้มาจะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แม้กฎหมายบัญญัติว่า ในกรณีที่ดินเกินกว่า ๕๐ ไร่ต้อง อนุญาตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แต่ในทางปฏิบัติแม้ที่ดินไม่เกินก็ต้องขอความเห็นชอบของ รัฐมนตรี

๒) ประเด็นกระบวนการตรวจสอบการได้มาของที่ดิน เมื่อยื่นคำขอที่สำนักงานที่ดินแล้ว ก็ต้องส่งให้ผู้อำนวยความสะดวก หรืออำเภอท้องที่ที่ดินตั้งอยู่ให้ตรวจสอบความเหมาะสมว่าเหมาะสมที่จะ เป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหรือไม่ ผู้ที่อยู่ใกล้เคียงมีความเดือดร้อนหรือไม่ และเมื่อนายอำเภอ ผู้อำนวยความสะดวกให้ความเห็นชอบแล้วทางสำนักงานที่ดินก็จะส่งเรื่องเสนอรัฐมนตรี ซึ่งปัจจุบันนี้ รัฐมนตรีได้มอบอำนาจให้ ในการอนุญาตมอบให้ท่านอธิบดีกรมที่ดิน ในกรณีที่ดินตั้งอยู่ในเขต กรุงเทพมหานคร และมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในกรณีที่ดินอยู่ในจังหวัดนั้น ๆ นอกจากนั้น ยังมีหน่วยงานอีกหน่วยงานหนึ่งคือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในกรณีที่วัดรับโอนที่ดินแล้ว มีเนื้อที่เมื่อรวมกับที่ดินเดิมแล้ว เกิน ๑๐๐ ไร่ ทางสำนักงานที่ดินจะต้องส่งให้สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ ให้ความเห็นชอบด้วย

๓) ประเด็นผู้บริจาคที่ดินให้ศาสนสถานได้มีการทำหนังสือขออนุญาตสร้างวัดไว้แล้ว ต่อมาภายหลังถึงแก่กรรมเสียก่อนที่จะโอนที่ดินเสร็จ แล้วทายาทไม่ยอมโอนที่ดินให้ เรื่องนี้กรมที่ดิน เคยพิจารณาตอบข้อหารือไปยังจังหวัดต่าง ๆ ว่า กรณีเช่นนี้ต้องถือตามสัญญาที่ยกที่ให้วัดซึ่งมีความ ผูกพันถึงทายาท ทายาทมีภาระมีหน้าที่ที่จะต้องโอนที่ดินให้กับวัด แต่คงต้องฟ้องร้อง ถ้าทายาทไม่ยอม

๔) ประเด็นการโอนที่ดินให้วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ว่าไม่อนุญาตให้วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิกได้รับการโอนที่ดินได้ ถ้าจะให้รับโอนที่ดินเพิ่มก็ต้องให้หน่วยงานที่เหนือขึ้นไปเปลี่ยนนโยบายก่อน

๕) ประเด็นมูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักร คำว่ามูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักร ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘๔ กรมที่ดินตีความว่า แม้จะไม่ได้มีส่วนในการเผยแพร่ศาสนา แต่ถ้ามีกรรมการเป็นผู้นับถือศาสนาคริสต์ มีกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับคริสตศาสนาหรือแม้แต่ว่าเมื่อยกเลิกล้มเลิกมูลนิธิแล้วให้ทรัพย์สินนั้นตกไปกับมูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักรมูลนิธิอื่น อันนี้ก็ถือว่าเป็นมูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักรซึ่งอยู่ในหลักเกณฑ์ที่ต้องขออนุญาตรัฐมนตรี ในส่วนของการพิจารณาอนุญาตคือต้องมีการสอบสวนว่าใช้ที่ดินทำอะไร มีกลไกอย่างไรแล้วของเดิมทำอะไร ซึ่งที่ผ่านเรื่องที่เสนอถึงอธิบดีจะอนุญาตทุกราย

นายทวีชัย ลิขีเก กล่าวว่ กรมธนารักษ์เป็นผู้ดูแลที่ดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของที่ดิน โดยเฉพาะ เรื่องของข้อจำกัดสิทธิในการถือครองที่ดินขององค์กรศาสนา กฎหมายได้ถูกแก้ไข ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ด้วยเหตุผลความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ กรมสิทธิที่ดินเมื่อโอนไปสู่องค์กรศาสนา เศรษฐศาสตร์ก็จะไม่สามารถหมุนเวียนเปลี่ยนไปเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ เพราะฉะนั้นจึงได้กำหนดในเรื่องของการจำกัดไว้ ส่วนเรื่องของที่ดินได้มีกฎหมายโบราณว่าที่ดินในราชอาณาจักรไทยเป็นทรัพย์สินของพระมหากษัตริย์ทั้งสิ้น ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ล่วงมาถึงในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีความจำเป็นที่จะพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศจึงได้มีการพัฒนากฎหมาย โดยเฉพาะในเรื่องของการให้กรรมสิทธิ์กับประชาชนก็ต้องไปย่อนดูในระบบกรรมสิทธิ์ประชาชนที่เริ่มให้กรรมสิทธิ์ประชาชนใน ร.ศ. ๑๒๐ คือ พ.ศ. ๒๔๔๔ ที่ดินของประเทศไทยจึงมี ๒ ประเภทคือ ที่ดินของรัฐและของเอกชน ที่ดินองค์กรศาสนาจะอยู่ในหมวดของที่ดินของเอกชน ที่ดินของรัฐต่อมา ก็พัฒนามาเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในบรรพ ๔ ที่พูดถึงเรื่องของกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน ที่บอกสาระณะสมบัติของแผ่นดินตาม มาตรา ๑๓๐๔ มี ๓ อนุมาตรา ในส่วนของที่ราชพัสดุ อย่างที่ได้เรียนว่า การที่มีการใช้ประโยชน์ทางบ้านเมืองเมื่อก่อนนั้นไม่ได้แยกแยะว่าใช้ระเบียบของอธิบดีเพราะใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ รู้ว่าเป็นของหลวงใช้ของหลวง หน่วยงานของหลวงซึ่งเป็นแขนงในการที่จะบริหารประเทศก็ครอบครองที่ดินเหล่านี้อยู่ สิ่งเหล่านี้อยู่ในมือของหน่วยงานต่าง ๆ จนต่อมาเมื่อสมัยรัชกาลที่ ๖ วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๔๖๔ ได้มีพระบรมราชโองการให้รวบรวมบรรดาที่ดินที่อยู่ในมือของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ให้มาอยู่ไว้ที่กระทรวงพระคลังมหาสมบัติเพียงแห่งเดียว ในการปกครองดูแล อย่างไรก็ตามหลังจากนั้นประมวลกฎหมายแพ่งใช้บังคับมีผลทำให้หน่วยงาน กระทรวง ทบวง ต่าง ๆ เป็นนิติบุคคล หน่วยงานเหล่านี้ก็ยังคงถือครองที่ดินด้วยตนเอง เป็นนิติบุคคลสามารถถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ก็ถือครองที่ดินกันมาซึ่งการดำเนินการดังกล่าวก็น่าจะไม่ถูกต้องด้วยว่ามีพระบรมราชโองการต่าง ๆ อยู่ ก็คือว่า ทางกองทัพอากาศก็ได้ยกที่ตรงนี้ให้กับทางวัดก็เข้าใจว่าทางกองทัพอากาศเองก็เข้าใจว่าตนสามารถถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นได้ แต่แก้แล้วในส่วนของการถือกรรมสิทธิ์นั้น มีพระบรมราชโองการให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติเป็นผู้ถือไว้ จุดต่อมาในเรื่องของการจัดการเกี่ยวกับเรื่องที่ราชพัสดุก็น่าจะมีความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยสับสนวุ่นวายเนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ก็นำไปหาประโยชน์ต่าง ๆ กัน จนกระทั่งได้ตราพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุขึ้นมาเมื่อปี ๒๕๑๘ ในมาตรา ๑๑ ของ พ.ร.บ. ที่ราชพัสดุ ให้หน่วยงานที่ถือครองที่ดิน ที่ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้โอนที่ดิน

เหล่านี้มาให้กับทางกระทรวงการคลัง ที่ดินราชพัสดุกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ ที่ดินราชพัสดุ ในความหมายมีอยู่ ๒ ประเภทด้วยกัน ก็คือ ที่ดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของที่ดินเฉพาะประการหนึ่ง แล้วก็ ที่ดินที่ถืออย่างเอกชนก็เป็นทรัพย์สินธรรมดาอีกอันหนึ่ง จริง ๆ ตรงนี้เข้าใจว่าในสถานะของที่ดินยังเป็น สถานะกรรมที่ดิน โดยที่กระทรวง ทบวง กรมที่ต้องโอนที่ดินเหล่านี้มาให้กับกระทรวงการคลังตามมาตรา ๑๑ พ.ร.บ. ที่ราชพัสดุ ๒๕๑๘ ก็เป็นปัญหาต่อไป แต่ เรื่องของที่ดินเพื่อการศาสนาพุทฺธงาย ๆ เป็นที่ดิน ของรัฐบาลมีไว้เพื่อประโยชน์จัดทำบริการสาธารณะ เพราะฉะนั้นการที่จะดำเนินการจำหน่ายจ่ายโอนก็ มีช่องทางในกฎหมายกำหนดเอาไว้ในมาตรา ๘ ของ พ.ร.บ. ที่ราชพัสดุนั้นบอกว่า ถ้าเป็นสาธารณะ สมบัติของแผ่นดินแล้วก็ให้มีการโอนโดยพระราชบัญญัติ แต่ถ้าหากว่าเป็นที่ดินประเภททรัพย์สิน ธรรมดาก็ให้ดำเนินการโดยกฎกระทรวง ในมาตรา ๙ ระบุว่า ที่ดินที่ไม่ใช่ประโยชน์เพื่อราชการ เพื่อประโยชน์โดยเฉพาะแล้วก็ให้ไปถอนสภาพเป็นทรัพย์สินธรรมดา ส่วนของที่ดินที่จำหน่ายออกไป เพื่อการศาสนานั้นก็สามารถทำได้โดยมีกฎกระทรวง พ.ร.บ. ที่ราชพัสดุว่าด้วยเรื่องของการโอน กรรมสิทธิ์ที่ดินที่ไม่ใช่สาธารณะสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองโดยเฉพาะ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งมีว่าในกรณีที่จะมีการโอนที่ดินให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศาสนา หรือการสาธารณะกุศลก็สามารถดำเนินการได้โดยในข้อ ๘ ของกฎกระทรวงดังกล่าวได้กำหนดไว้ว่า ในการที่จะโอนที่ดินเหล่านี้ให้องค์กรศาสนาก็สามารถดำเนินการได้โดยนำเสนอคณะรัฐมนตรี เมื่อ คณะรัฐมนตรีเห็นชอบก็ไปดำเนินการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินเหล่านั้นให้กับองค์กรศาสนาหรือองค์กร สาธารณกุศลที่ไม่หวังผลกำไรต่าง ๆ ได้ ในทางปฏิบัติมีจำนวนน้อยเพราะว่าการที่จะนำที่ดินที่ไม่ใช่ เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะก็มีไม่ค่อมาก ร้อยละ ๙๙ ของที่ดินราชพัสดุใช้เพื่อประโยชน์ ของแผ่นดินโดยเฉพาะทั้งสิ้น ส่วนที่ดินที่ถือไว้ในลักษณะของที่ดินทรัพย์สินธรรมดานั้นก็มีประมาณ ร้อยละ ๑ เท่านั้นเองก็ไม่ก็แสนไร่ที่ถือไว้ในลักษณะอย่างนี้ เพราะฉะนั้นการที่จะโอนไปจะต้องเป็น นโยบายของรัฐบาลในการที่จะดำเนินการโดยไปถอนสภาพของที่ดินที่เป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินที่ ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินเฉพาะเสียก่อนให้เป็นทรัพย์สินธรรมดาแล้วถึงไปสู่กระบวนการอื่นได้ ตรงนี้ ก็คงจะเป็นเรื่องยาวโดยความเหมาะสมทางรัฐบาลจะต้องพิจารณา

ส่วนประเด็นเรื่องของที่ดินที่วัดพระศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร ต้องพิจารณาตามเหตุแห่ง กฎหมายอย่างละเอียดอีกครั้ง

พระครูวิโรจนธรรมานุกุล กล่าวถึงกรณีปัญหาของวัดกะทิง ตำบลพลวง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ว่าวัดกะทิง ตั้งอยู่ที่เขาคิชฌกูฏ ซึ่งอดีตมีท่านพระครูเขียน ชันธสโร เป็นเจ้าอาวาส และได้มีการจัดกิจกรรมนมัสการพระบาทพลวง มาเป็นเวลาหลายปี ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ท่านพระครูเขียน ชันธสโร ได้มรณภาพลง ต่อมาได้มีการตรวจสอบทรัพย์สินคณะผู้บริหารเดิมส่วแว ไม่สุจริตแต่ไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้ เพราะฉะนั้นจึงขอความกรุณาติดตามกรณีปัญหาดังกล่าวและ สอบสวนหาข้อเท็จจริงต่อไป

นายจักรภัทร สูงศักดิ์ กล่าวชี้แจงเกี่ยวกับภาษีว่า ภาษีมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๒ ส่วน คือ ส่วนของกระทรวงมหาดไทย และส่วนของกระทรวงสรรพากร และในส่วนที่คิดค่าธรรมเนียมการโอน ที่ดินนั้นจะเป็นส่วนของกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้กำหนดและเป็นผู้รับผิดชอบ จึงไม่ใช่ภาษีสรรพากร และในส่วนของภาษีโรงเรือน ก็เป็นภาษีท้องถิ่นที่กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบเช่นกัน ส่วนภาษีที่ กรมสรรพากรเป็นผู้รับผิดชอบ ได้แก่ ภาษีเงินได้ ภาษีธุรกิจเฉพาะ หรืออากรแสตมป์ เพราะฉะนั้นใน กรณีที่มีการเสนอขอให้มีการปรับอัตราค่าธรรมเนียม หรือขอให้มีการนำไปหักลดหย่อนภาษีได้นั้น

ตามกฎหมายระบุไว้ว่าต้องเป็นการบริจาคด้วยเงินสดเท่านั้น จึงจะสามารถนำมาหักลดหย่อนภาษีได้ ในส่วนของเรื่องภาษีอีกประเด็นหนึ่ง คือ ตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๙ ได้ให้คำนิยามคำว่า ขาย หมายความว่ารวมถึง ขายฝาก แลกเปลี่ยน ให้ โอนกรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครองในสังหาริมทรัพย์ ไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ ไม่ว่าจะมียอดตอบแทนหรือไม่ หรือผู้โอนมีเงินได้ ซึ่งมาตรา ๔๑ ก็กำหนดไว้ว่า การโอนกรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครองในสังหาริมทรัพย์โดยไม่มีค่าตอบแทนถือว่า ผู้โอนเป็นผู้มีเงินได้ ผู้โอนต้องมีหน้าที่เสียภาษี ประเด็นภาษีในกรณีบริจาคกรณียกให้ศาสนสถานต้องเสียภาษีเงินได้ เพราะเป็นไปตามคำนิยามในมาตรา ๓๙ ถือว่า การให้เป็นการขาย ปัจจุบันนี้ในกรณีที่โอนกรรมสิทธิ์ ที่ดินในกรณีบุคคลธรรมดาเรามีการยกเว้นภาษีให้ ยกที่ดินให้กับวัดซึ่งวัดนั้นมีที่ดินนั้นไม่เกิน ๕๐ ไร่ ผู้โอน ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ แต่ถ้าเกินเมื่อไรผู้โอนซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องเสียภาษีเงินได้

สรุปประเด็นปัญหาที่ได้จากการเสวนา

๑. ปัญหาที่วัดและมัสยิดไม่สามารถมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่มีผู้บริจาคให้ เนื่องจากจะทำให้ จำนวนที่ดินที่องค์การศาสนาถือครองอยู่เกินจำนวนที่กฎหมายกำหนด ซึ่งตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘๔ บัญญัติว่า การได้มาซึ่งที่ดินของวัดวาอาราม วัดบาทพลวงโรมันคาทอลิก มุสลิมเกี่ยวกับ คริสต์จักร หรือมัสยิดอิสลาม ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และมีกรรมสิทธิ์ ในที่ดินได้ไม่เกิน ๕๐ ไร่ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาอื่น ๆ เช่น ความล่าช้าของหน่วยงานภาครัฐในการโอน ที่ดิน ปัญหาการขอคืนที่ดินบริจาคหรือการไม่ยอมโอนกรรมสิทธิ์ของทายาทผู้บริจาค ปัญหาสำนักสงฆ์ ที่ยังไม่มีสภาพเป็นนิติบุคคล ซึ่งตามกฎหมายไม่มีสิทธิ์ถือครองที่ดิน เป็นต้น

๒. กรณีองค์การศาสนา ขาดกำลังทรัพย์เพื่อชำระค่าธรรมเนียมหรือค่าจดทะเบียนการโอน ที่ดินบริจาคมาเป็นของวัด มัสยิด เนื่องจากภาษีที่ดินแพง กระทรวงมหาดไทยเรียกเก็บค่าธรรมเนียม ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ.๒๕๔๑) เรียกเก็บค่าธรรมเนียมร้อยละ ๐.๐๑ โดยเรียกเก็บกับวัดวา อาราม วัดบาทพลวงโรมันคาทอลิก และมัสยิดอิสลามเท่านั้น ส่วนมุสลิมคริสตจักรโปรเตสแตนต์ ไม่ได้รับสิทธิตามกฎหมายฉบับนี้ โดยมุสลิมคริสตจักรต้องเสียค่าธรรมเนียมร้อยละ ๐.๕

๓. การกำหนดขอบเขตการถือครองที่ดินของโบสถ์หรือวัดบาทพลวง ไม่สามารถถือครองที่ดิน ได้อนุญาตให้เฉพาะมิชซังโรมันคาทอลิกเป็นผู้ถือครองกรรมสิทธิ์เท่าที่มีอยู่ก่อนประกาศใช้ประมวล กฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบันยังไม่อนุญาตให้มิชซังฯ ถือครองที่ดินเพิ่มได้แม้จะมีผู้บริจาค ให้ก็ตาม

สรุปแนวทางแก้ไขที่ได้จากการเสวนา

๑. การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงหลัก ๆ ที่เกี่ยวกับที่ดินที่ มีความล้าสมัย ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน เบื้องต้นเห็นควรยกเลิกข้อกำหนดการถือครองที่ดิน ไม่เกิน ๕๐ ไร่ ส่วนจะให้ศาสนสถานถือครองที่ดินจำนวนเท่าใดนั้น จะต้องรับฟังความคิดเห็นจากภาค ส่วนต่าง ๆ อีกครั้ง

๒. การยกเลิกค่าธรรมเนียมหรือค่าจดทะเบียนการโอนที่ดินจากผู้บริจาค แม้ว่าปัจจุบันจะ ชำระค่าธรรมเนียมเพียงร้อยละ ๐.๐๑ ก็ตาม แต่ปัจจุบันราคาประเมินที่ดินมีราคาแพง องค์การทาง ศาสนาซึ่งเป็นองค์กรสาธารณกุศลไม่มีกำลังทรัพย์ในการเสียค่าธรรมเนียมดังกล่าวได้

๓. รัฐบาลควรเปลี่ยนนโยบายในการจัดการที่ดินขององค์การทางศาสนา โดยไม่มีอคติว่าที่ดินที่ อยู่ในครอบครองของศาสนาแล้วไม่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่ควรคำนึงว่าที่ดินเป็นปัจจัยหนึ่งในการ บำรุงศาสนาให้รุ่งเรือง

ภาพกิจกรรม

บรรณานุกรม

- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗
- ประมวลกฎหมายที่ดิน
- กฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ.๒๕๔๑)
ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗
- หนังสือกรมที่ดิน ด่วนมาก ที่ มท ๐๕๑๕/ว ๘๑๙๐ ลงวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๖
เรื่อง การขอได้มาซึ่งที่ดินของนิติบุคคลเพื่อการศาสนา ตามมาตรา ๘๔
แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน
- หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๕/ว ๐๐๗๙๖ ลงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๔๙
เรื่อง การขอได้มาซึ่งที่ดินของวัดวาอาราม ตามมาตรา ๘๔
แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน
- คู่มือการขอได้มาซึ่งที่ดินของมูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักร มาตรา ๘๔
แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน
- หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๕/ว ๒๒๙๔๕ ลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๑
เรื่อง การขอได้มาซึ่งที่ดินของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก (วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก)
- คู่มือการขอได้มาซึ่งที่ดินของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก (วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก)
- พระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณะ ฐานะ ของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก
ในกรุงสยามตามกฎหมาย ร.ศ. ๑๒๘
- พระราชบัญญัติว่าด้วยที่พระราชทานพระบรมราชานุญาติแก่โรมันคาทอลิก มิสซัง ในกรุงสยาม
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติ
คณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕
- พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐

